Ἀριθ. 644 — Λεπτὰ εἴκοσι πέντε.

ΕΤΟΣ ΙΓ'.

ΕΣΤΙΑ

ΕΚΔΙΔΟΤΑΙ ΚΑΤΑ ΚΥΡΙΑΚΗΝ

Τόμος ΚΕ'. Συνδρομὴ ἐτησία: Ἐν Ἑλλάδι φρ. 12, ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ φρ. 20. — Αἱ συνδρομαὶ ἄρχονται ἀπὸ 1 Ἰανουαρ. ἑκάστ. ἔτους καὶ εἶναι ἐτήσιαι. — Γραφεῖον Διευθ. Ὁδὸς Σταδίου 32. 1 Μαΐου 1888

ΜΟΝΑΧΟΙ ΚΑΙ ΣΤΡΑΤΙΩΤΑΙ

Οἱ μετ' ἐνδιαφέροντος παρακολουθοῦντες τὸ ὡραῖον ἔργον, εἰς ὃ ὁ κ. Σάθας ἀφιέρωσε τὸν βίον του, μετὰ χαρᾶς καὶ συγκινήσεως ἅμα ἐχαιρέτησαν τὸν ἕβδομον τόμον τῶν *Μνημείων τῆς Ἑλληνικῆς Ἱστορίας* ὡς τὸν ἀκρογωνιαῖον λίθον ἀληθοῦς ἐθνικῆς ἱστορίας. Μέχρι τοῦδε ἐπιστεύετο ὅτι τὸ Ἑλληνικὸν ἔθνος δὲν ἔχει μεσαιωνικὴν ἱστορίαν, καὶ ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει ὤφειλε, συναυτίζον τὴν τύχην του πρὸς τὴν τοῦ Βυζαντίου, νὰ διαδραματίσῃ βωβόν τι πρόσωπον τῆς παρὰ τὸν Βόσπορον παιζομένης ἀηδοῦς κωμῳδίας ἀτελευτήτων καλογερικῶν διαπληκτισμῶν καὶ εὐνουχικῶν ραδιουργιῶν.

Παρὰ τὸν γνωστὸν ὅμως μοναχικὸν βίον νῦν ἐξελίσσεται καὶ ἑτέρα ὅλως ἄγνωστος ἄποψις τῆς μεσαιωνικῆς κοινωνίας, ἡ ἐπ' αὐτῆς δηλονότι ἐπίδρασις τοῦ ἑλληνικοῦ πνεύματος, εἰς ὃ καὶ μόνον ὀφείλει ἡ αὐτοκρατορία τὴν ἄλλως αἰνιγματώδη ὕπαρξίν της. «Ἐὰν τὸ κράτος ἐκεῖνο, γράφει, ἦν φωλεὰ μοναχῶν, ὡς οἱ χρονογράφοι ἀσμενίζουσι νὰ τὸ ἐξεικονίσωσιν, ὁ ἐπὶ τοσαύτας ἑκατονταετηρίδας παραταθεὶς βίος του εἶνε ἀληθὲς θαῦμα. Δεύτερον θαῦμα, ἡ διὰ τῶν φυγάδων μοναχῶν ἀναγέννησις τῆς Εὐρώπης, ἕτερον θαῦμα, αὐτὴ ἡ πολιτικὴ τῆς Ἑλλάδος ἀναγέννησις».

Τοιαῦτα θαύματα δὲν παραδέχεται ἡ ἱστορία, ἥτις, ἂν δὲν κατορθώσῃ ν' ἀνακαλύψῃ ἐν αὐτοῖς πραγματικόν τινα πυρῆνα γεγονότων, τὰ παραπέμπει εἰς τὰ εὐλαβῆ ἐκεῖνα συναξάρια τὰ προωρισμένα εἰς ἁμαρτωλῶν σωτηρίαν. Πρὸ τῶν ἡμετέρων ὀφθαλμῶν αὐτὸς ὁ ἑλληνικὸς ἀγὼν περιβληθεὶς τὸν ἁπλοϊκὸν μανδύαν καλογερικοῦ θαύματος συνεκεντρώθη ἐν τῷ λεγομένῳ ὅρκῳ τῆς Ἁγίας Λαύρας, περὶ οὗ οὐδὲ γρῦ γράφει εἰς τὰ Ἀπομνημονεύματά του αὐτὸς ὁ ὡς σημαιοφόρος τοῦ θαύματος φερόμενος ἀοίδιμος Γερμανός.

Πάντα τὰ αἰνίγματα τῆς μεσαιωνικῆς ἱστορίας τοῦ ἡμετέρου ἔθνους διαφωτίζει νῦν ἡ ἱστορία τῶν Στρατιωτῶν, τῶν ἀληθῶν τούτων τέκνων τοῦ ἀληθοῦς θαύματος τοῦ πολιτισμοῦ. «Διωκόμενοι ὡς ἄγρια θηρία ὑπὸ τοῦ πυρὸς καὶ τῆς κορύνης τῶν μοναχῶν, κατώρθωσαν νὰ τηρήσωσιν ἄσβεστον τὸν πυρσὸν τοῦ ἑλληνισμοῦ, ἐξεικονιζομένου ἐν τῷ φοίνικι, τῷ ἐμβλήματί των, καὶ ἀφοῦ ἔδωκαν εἰς μὲν τὴν Εὐρώπην τὴν Ἀναγέννησιν, εἰς δὲ τὴν πατρίδα των τὴν ἐλευθερίαν, συνεχωνεύθησαν μετὰ τοῦ ὑπολοίπου ἔθνους ἐν τῷ ἀληθεῖ χριστιανισμῷ ἐγκαταλιπόντες τὸν μοναχὸν ἐν πτωματικῇ σήψει.» (1).

Οἱ ἀναγνῶσται τῆς *Ἑστίας* γνωρίζουσιν ἤδη τίνες οἱ Στρατιῶται, οἱ πρόγονοι οὗτοι τῶν ἡμετέρων Ἁρματωλῶν. Ἀνήκοντες εἰς τὴν αὐτὴν σχολήν, ἐξ ἧς προῆλθον οἱ Κλέαρχοι καὶ οἱ Ξάνθιπποι, περιέρχονται τὴν Δύσιν ὡς ὁ ὑπὸ τοῦ Ξενοφῶντος περιγραφόμενος Κοιρατάδας «ἐπαγγελλόμενος ἤ τις ἢ πόλις ἢ ἔθνος στρατηγοῦ δέοιτο.» Αἱ πρὸς τὴν Δύσιν σχέσεις τῶν ἡμετέρων πολεμιστῶν εἶνε πολὺ ἀρχαιότεραι τῆς Τουρκικῆς εἰσβολῆς, διότι εἰς ποιήματα τοῦ Καρολικοῦ κύκλου μνημονεύονται καὶ στρατιῶται ἐπισκεπτόμενοι τὴν Γαλλίαν ἐπὶ τῷ αὐτῷ σκοπῷ ἐφ' ᾧ καὶ οἱ παλαιοὶ συνάδελφοί των ἐπεσκέπτοντο τὴν Περσίαν, τὴν Καρχηδόνα καὶ τὴν Αἴγυπτον. Οἱ στρατιῶται οὗτοι δὲν δύνανται νὰ ἐκληφθῶσι μισθοφόροι ἐν ἴσῃ μοίρᾳ πρὸς τοὺς Ἑλβετούς. Ὁ βίος αὐτῶν εἶνε ὁ πόλεμος, καὶ τὸ ἰδανικὸν ἡ δόξα, «pro laude», ὡς ᾄδει ὁ Μάρουλλος, «διὰ ν' ἀκουσθῶμεν», ὡς λέγει ὁ Μπούας, «διὰ ν' ἀποδείξωμεν εἰς τὸν κόσμον ὅτι ἡ Ἑλλὰς δὲν ἀπέθανεν», ὡς δημηγορεῖ ὁ Θωμᾶς Ἀργίτης ἐν Ἀγγλίᾳ. Ἀληθὴς τύπος τοῦ Στρατιώτου εἶνε ὁ Ναυπλιεὺς Μανόλης Βλέσης, ὅστις περιερχόμενος τὴν Εὐρώπην καὶ Ἀσίαν per trovare qualche pòlemo, ἀπαγγέλλει δίκην στρατιωτικοῦ δελτίου τὰ κατορθώματά του πρὸ αὐτῶν τῶν ἑταίρων, οἵτινες ἐπιφέρουσιν ὡς ἐπῳδὸν τὸν παλαιὸν τοῦ Σπαρτιατικοῦ χοροῦ στίχον: «ἤμαστε δὰ καὶ 'μεῖς!» Ἐκ πολλῶν ποιη-

1) Πρὸς ἀποφυγὴν πάσης παρανοήσεως ὁ κ. Σάθας σημειοῖ ὅτι οἱ Βυζαντινοὶ μοναχοὶ οὐδεμίαν ἔχουσι σχέσιν πρὸς τὸν σημερινὸν κλῆρον, διακριθέντα ἐπὶ χριστιανικαῖς ἀρεταῖς καὶ πατριωτισμῷ. Ἐν τοῖς ἑξῆς θὰ ἴδωμεν τίνες οἱ ἄθλιοι ἐκεῖνοι μοναχοί, τῶν ὁποίων τὰς βαρείας ἁμαρτίας δὲν πρέπει νὰ φορτωθῶσιν οἱ νῦν πτωχοὶ ἡμῶν ἀσκηταί.

μάτων δημοσιευομένων δηλοῦται ὅτι καὶ ποιηταὶ ἦσαν ἔξοχοι. Οἱ δοκιμώτεροι τῶν λατινιστῶν ὁ Μουρέτος, ὁ Ἔρασμος, ὁ Σκαλίγερος ἀποκαλοῦντες τὸν Στρατιώτην Μάρουλλον «θεσπέσιον ἀοιδὸν poeta divinus, ὁμολογοῦσιν ὅτι οὐδεὶς τῶν νεωτέρων λατινιστῶν κατώρθωσε νὰ προσεγγίσῃ τοὺς παλαιούς, ὅσον ὁ δαιμόνιος οὗτος Ἀχαιός. Τὰ ποιήματα τοῦ Βλέση τονίζουσιν οἱ διασημότεροι μελουργοὶ τῆς ΙΣΤ' ἑκατονταετηρίδος.

Ἀλλ' ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει γεννᾶται ἡ ἀπορία πῶς ἡ Ἑλλὰς ἡ τοιούτους καὶ τηλικούτους ἀνέκαθεν σχοῦσα πολεμιστάς, ὑπεδουλώθη τοσοῦτον εὐκόλως ὑπὸ τῶν Φράγκων καὶ τῶν Τούρκων; Τὰ ὑπὸ τοῦ ἱστορικοῦ ἀναλυόμενα ἔγγραφα ἀποδεικνύουσιν ὅτι ἡ ἀτυχὴς χώρα κατεπροδόθη ὑπὸ τῶν κυρίων της. Θρηνῶν ὁ Μάρουλλος ἐπὶ τῇ ἐξορίᾳ του λέγει ὅτι ἡ βυζαντινὴ προδοσία εἶνε ἡ μόνη ἀφορμὴ ὅλων κακῶν. «Αὐτή, ἀνακράζει, κατέστρεψε τὸ ἔργον τοῦ πολιτισμοῦ, αὐτὴ παρέδωκεν εἰς τὸ κατηραμένον πῦρ τοὺς ἡμετέρους θεοὺς καὶ ναούς, αὐτὴ μετεβίβασε τὸ Ρωμαϊκὸν κράτος εἰς τοὺς Τούρκους.»

Οὔτε βυζαντινὸν ἑλληνισμόν, οὔτε βυζαντινὸν λατινισμὸν παραδεχόμενος ὁ κ. Σάθας θεωρεῖ τὴν ἄχρουν Πόλιν ὡς τὴν ἀληθῆ ἄρνησιν πάσης ἐθνικότητος. Ρωμαῖοι πρὸς τοὺς Ἕλληνας καὶ Ἕλληνες πρὸς τοὺς Ρωμαίους οἱ Βυζαντινοὶ διὰ μὲν τῆς Ἑλλάδος ἐννοοῦσι τὴν ὑπ' αὐτῶν λαλουμένην γλῶσσαν, διὰ δὲ τῆς Ρώμης τὴν πρεσβευομένην θρησκείαν. Τοῦ ἀληθοῦς ῥωμαϊσμοῦ ταφέντος μετὰ τοῦ τελευταίου διαδόχου τοῦ Θεοδοσίου, ὁ γνήσιος ἑλληνισμὸς θριαμβεύει μέχρι τοῦ Μαυρικίου, ὅστις θελήσας ν' ἀναδείξῃ τὴν λησμονηθεῖσαν Ρωμαϊκὴν παράδοσιν ἐξολοθρεύεται παγγενεὶ ὑπὸ τῶν Στρατιωτῶν. Δι' ἀλλεπαλλήλων ἐπαναστάσεων χειραφετοῦνται τῆς Πόλεως αἱ ἐπαρχίαι, καὶ τὰ Στρατιωτικὰ γένη ἐπιβάλλουσι τοὺς ἐκλεκτούς των ἐπὶ τοῦ θρόνου. Αἱ δύο παραδόσεις διαχωρίζονται καὶ τροποποιοῦνται· ἡ ἑλληνικὴ ἐπικρατοῦσα ἐν ταῖς ἐπαρχίαις κηρύσσεται ἐπὶ τέλους ἐχθρὰ καὶ τοῦ καθεστῶτος θρησκεύματος· ἡ ρωμαϊκὴ περιχαρακωθεῖσα ἐν Βυζαντίῳ συνταυτίζεται πρὸς τὴν θρησκείαν, καὶ ὑπὸ τὸ πρόσχημα ταύτης παραδίδει τὸ ἑλληνικὸν ὄνομα εἰς αἰώνιον ἀνάθεμα. Ἐνῷ οἱ Βυζαντινοὶ ἔχουσι τοὺς χρονογράφους, ἐν οἷς ἀνεξελέγκτως ἀναγράφουσι τὰ θαυμάσια τρόπαιά των, οἱ Στρατιῶται συγγράφουσι τὰς μεγάλας ἐποποιΐας των, ἐν αἷς οὔτε τὸ Βυζάντιον μνημονεύεται, οὔτε τὸ ἐπικρατοῦν θρήσκευμα. Εἰς τὰς ἐποποιΐας ταύτας καὶ αὐτὰ τὰ δημοτικὰ ᾄσματα ἐπιπνέει καθαρὸν ἑλληνικὸν πνεῦμα. Ἅπαντες οἱ λαλοῦντες τὴν Ἑλληνικὴν γλῶσσαν ἀπὸ τοῦ Πόντου μέχρι τῆς Κερκύρας πιστεύουσιν ὅτι ὁ Μαρκιανὸς δὲν ἀπέθανεν ἀλλὰ κοιμᾶται μετὰ τοῦ φοίνικός του, μέχρις οὗ σημάνῃ ὁ πεπρωμένος χρόνος τῆς ἀναστάσεως. Δικαιότεροι τῶν Βυζαντινῶν οἱ ἐν Ἑλλάδι ᾄδουσιν αὐτοὺς τοὺς σωτῆρας τοῦ Χριστιανισμοῦ, τοὺς ὁποίους οἱ ἐν τῇ Πόλει καλόγηροι δι' ἀγνώστους λόγους παραδίδουσιν εἰς τὸ ἀνάθεμα. Ἐνῷ τὰ κατὰ Περσῶν τρόπαια τοῦ Ἡρακλείου ἀπορροφᾷ τὸ θαῦμα τῆς Βλαχερνιτίσσης, ὁ ἑλληνικὸς λαὸς ᾄδει ἔτι ἐν τῷ Ἐρωτοκρίτῳ τὸν μέγαν βασιλέα, οὐχὶ ὡς βασιλέα τοῦ Βυζαντίου ἀλλ' ὡς ἡγεμόνα τῶν Ἀθηνῶν, ἐν τῇ αὐλῇ τοῦ ὁποίου παρουσιάζεται καὶ τὸ ἀρχοντόπουλον τοῦ Βυζαντίου ἐν κατωτέρᾳ τιμῇ τῶν ἡγεμόνων τῆς Μακεδονίας, Εὐρίπου, Κρήτης, Νάξου, Πατρῶν κλπ.

Οἱασδήποτε καὶ ἂν ὦσιν οἱ Στρατιῶται πατρίδος, ἀπαξάπαντες στρέφουσι τοὺς ὀφθαλμοὺς εἰς τὰ ἱερὰ ἐρείπια τῶν Ἀθηνῶν. Ὁ Ἀχαιὸς Μάρουλλος ἀποκαλεῖ ἐν γένει τοὺς Στρατιώτας Κεκροπίους. Ὁ Ρόδιος Ἰάκωβος Διασωρῖνος, ἵλαρχος τοῦ ἱππικοῦ Καρόλου τοῦ Ε', ὑπενθυμίζει εἰς τὸν αὐτοκράτορα τὴν ὑπόσχεσίν του περὶ ἀπελευθερώσεως τῆς πατρίδος τῶν Στρατιωτῶν (μνώεο Κεκροπίης). «Καθ' ὅλον τὸν μεσαιῶνα, λέγει ὁ κ. Σάθας, αἱ Ἀθῆναι ἐθεωρήθησαν τὸ μέγα σχολεῖον τῶν Στρατιωτῶν. Ἐν τῇ πόλει τῆς Παλλάδος συρρέουσιν ἐκ τῶν ἐσχατιῶν τῆς γῆς (ἐκ Κολχίδος, Ἱσπανίας) οἱ πρίγκιπες οἱ προτιθέμενοι νὰ συμπληρωσωσι τὴν μάθησιν τοῦ ἐφήβου ἱππότου. Ἡ στρατιωτικὴ ἐπιστήμη συνεδέετο τότε πρὸς τὰς θρησκευτικὰς δοξασίας τῶν διδασκόντων αὐτήν. Εἴτε ὡς λείψανον τῆς ἀρχαίας δεισιδαιμονίας, θεωρούσης τὸν ἵππον ὡς ἀφιερωμένον τῷ Ἡλίῳ, εἴτε διότι ἡ κτηνιατρικὴ ἐπιστήμη συνεδέετο πρὸς μαγικὰς τελετάς (1), οἱ διδάσκαλοι τῶν τῶν Ἀθηναίων ἱππέων ἦσαν ἀστρολόγοι, ὡς οἱ τῆς Τραπεζοῦντος, οἱ Χαλδαῖοι. Πρὸς τὸν ἀστρολόγον δὲν πρέπει νὰ συγχέηται ὁ κοινὸς γόης, ὁ διὰ μαγγανιῶν ἐξαπατῶν τὸ εὔπιστον πλῆθος, ἀλλ' ὁ ἀληθὴς ἀστρονόμος, ὅς ἦν συγχρόνως καὶ ἰατρός. Ἐνῷ δ' ὁ Ἀθηναῖος ἀστρολόγος ἠσχολεῖτο περὶ τὴν κίνησιν τῶν ἀστέρων, τὴν διδασκαλίαν τῶν ἱππέων, καὶ τὴν θεραπείαν τῶν νοσούντων ἀνθρώπων καὶ κτηνῶν, ἐν κρυπτῷ ἦν ὁ ἀληθὴς ἱερεὺς τοῦ ἑθνισμοῦ καὶ ὁ ποιητὴς τῶν ἀπεράντων Στρατιωτικῶν ἐποποιῶν, αἵτινες διαδιδόμεναι ἀπανταχοῦ τῆς γῆς, ἐξυπηρέτουν ὡς ἀρίστη προπαγάνδα τὰς ἑλληνικὰς ἰδέας» (1).

1) Ὁ κ. Σάθας δημοσιεύει ἀνέκδοτον λατινικὴν πραγματείαν, ἀπευθυνομένην, ὡς εἰκάζει, πρὸς Ἡρώδην τὸν Ἀττικόν, ἐξ ἧς δηλοῦται ὅτι ἡ ἐν Ἀθήναις εἰσαγωγὴ τῆς μαγείας εἶνε ἀρχαιοτέρα τοῦ Ἰαμβλίχου καὶ Πρόκλου.

Ἀναφορικῶς πρὸς τὸ θρησκευτικὸν ζήτημα, ὁ κ. Σάθας δοξάζει ὅτι ὁ χριστιανισμὸς ἐστερεώθη ἐν Ἑλλάδι μόλις ἐπὶ τῆς Τουρκοκρατίας. Πρότερον αἱ προηγμέναι τάξεις, καὶ ἰδίως οἱ Στρατιῶται ἑλληνίζον. Ἐνῷ ὁ Πορφυρογέννητος γράφει ὅτι ἐπὶ Βασιλείου τοῦ Μακεδόνος ἐδέχθησαν τὸν χριστιανισμὸν καὶ οἱ τελευταῖοι ἐν Ἑλλάδι ἐθνικοί, οἱ Μανιᾶται, ἐκκλησιαστικὰ μνημεῖα πολὺ τούτου ἀξιοπιστότερα βεβαιοῦσιν ὅτι ὁ ἑλληνισμὸς πολλῷ ὕστερον ἐπεκράτει. Ὁ πατριάρχης Φιλόθεος ἐν τῇ ΙΔ' ἑκατονταετηρίδι γράφει ὅτι μόλις ἐπὶ τῶν ἡμερῶν του μέρος μόνον τῶν Δωριέων (Ἀλβανο-Τσάκωνες) ἐδέχθησαν τὸν χριστιανισμὸν καὶ ἔπαυσαν τὸν κατὰ τῶν μοναχῶν πόλεμον. Τὸν ἐν Ἑλλάδι ἐπικρατήσαντα ἐθνισμὸν πιστοποιοῦσι καὶ πάντα τὰ περισωθέντα δημοτικὰ μνημεῖα, ἤτοι ἐποποιΐαι, δράματα, δημώδη ᾄσματα. Ἐνῷ εἰς τ' ᾄσματα τῶν ἐν Ἰταλίᾳ ἐγκατεστημένων Ἑλλήνων ἀδιαλείπτως μνημονεύονται οἱ χριστιανικοὶ ἅγιοι καὶ ἰδίως ἡ Παναγία, εἰς τὰ τῆς κυρίως Ἑλλάδος ἐλάχιστον ἐπιπνέει χριστιανικὸν πνεῦμα. Εἰς τὰ Κρητικὰ δράματα ἐμφανίζονται ἐπὶ σκηνῆς οἱ θεοὶ τοῦ ἑλληνισμοῦ ἵνα ἐπαναφέρωσιν ἐπὶ τῆς γῆς τὴν ἐκδιωχθεῖσαν ἑλληνικὴν εὐθυμίαν· αὐτὸς ὁ Ἐρωτόκριτος, ἡ δημοφιλεστέρα τῶν Ἀθηναϊκῶν ἐποποιῶν, οὐδαμοῦ μνημονεύων τὸ χριστιανικὸν ὄνομα, ἄρχεται ἀπὸ ἐγκωμίου τῆς θρησκείας τῶν παλαιῶν Ἀθηναίων:

ὁποῦχεν ἡ θρησκεία των θεμελιωμένη ρίζα

Ἐν τῇ Ἀρμούρῃ ὁ κατὰ τῶν Ἀράβων ἐξορμῶν ἔφηβος Στρατιώτης ἐπικαλεῖται τὸν θεόν του Ἥλιον!

Μὰ τὸν κῦρ Ἥλιον τὸν χρυσό, μὰ τὴν γλυκειάν του μάνα,
τὰ στενορρύμνια τῆς Συριᾶς κεφάλια θὰ γεμίσω.

Τὸν αὐτὸν θεὸν ἀναγνωρίζουσι καὶ οἱ μετὰ τὴν ἅλωσιν ἐν τῇ Δύσει διασπαρέντες Στρατιῶται. Ὁ Μάρουλλος δημοσιεύσας τοὺς εἰς τοὺς ἑλληνικοὺς θεοὺς ὕμνους του, ἀνακράζει φοιβόληπτος πρὸς τοὺς χριστιανούς: procul este profani, este μακρὰν στῆτε, βέβηλοι, στῆτε! Ὁ καπιτὰν Μανόλης Βλέσης σκώπτει τὴν ἐπικρατοῦσαν θρησκείαν.

Ὁ ἐθνισμὸς οὗτος δὲν εἶνε ἀποτέλεσμα τῆς τότ' ἐπιπολαζούσης ἐν τῇ Δύσει ἑλληνομανίας ἀλλὰ καθαρὰ πίστις τῶν Ἑλλήνων, οἵτινες πρὸς τῇ ἑλληνομαθείᾳ, ἐπέβαλον εἰς τοὺς μαθητάς των καὶ τὴν πρὸς τὸν ἑλληνισμὸν λατρείαν. Ὁ Μάρουλλος, ὁ Πλήθων καὶ τοσοῦτοι ἄλλοι δὲν εἶνε μαθηταί, ἀλλὰ διδάσκαλοι τῆς Ἀναγεννήσεως. Ὁ Ἔρασμος, τὸ γνήσιον τοῦτο τέκνον τῆς Ἀναγεννήσεως, θαυμάζων τὸν Στρατιώτην, μεταρσιωθέντα εἰς ὕψος δυσπρόσιτον, ἀποστρέφεται αὐτὸν ὡς εἰδωλολάτρην. Ὁ Ρενᾶτος θρηνεῖ ὅτι τοιαῦτα δαιμόνια πνεύματα ἐχθρεύονται τὸν χριστιανισμόν.

Ὁ ἱστορικὸς γράφει ὅτι ἡ πρὸς τὸν ἑθνισμὸν πάλη τοῦ χριστιανισμοῦ δὲν ἔπαυσεν ἐπὶ τοῦ Ἰουστινιανοῦ, διότι μέχρις αὐτῆς τῆς ἐπικρατήσεως τῶν Τούρκων μνημονεύεται ὁ ἀμείλικτος ἐχθρός, κλονίζων τὰ θεμέλια τοῦ θρησκευτικοῦ καθεστῶτος. Πᾶσαι αἱ ὑπὸ τῶν χρονογράφων ὡς δῆθεν αἱρέσεις μνημονευόμεναι εἰσὶ καθαραὶ ἐκδηλώσεις ἐθνικοῦ πνεύματος. Παραλείποντες τὰ περὶ τῶν αἱρέσεων τούτων ἱστορούμενα, μνημονεύομεν μίαν καὶ μόνην, τὴν ὑπὸ τοῦ Ἀλεξίου Κομνηνοῦ ἀναφανεῖσαν τοῦ φιλοσόφου Ἰωάννου. Ἐνῷ ἡ Ἄννα γράφει ὅτι οὗτος κατεδικάσθη καὶ ἀνεθεματίσθη ἐπί τινι αἱρέσει, τὰ ἐν τῷ Τριωδίῳ διασωθέντα καὶ ἐν ἑκάστῃ Κυριακῇ τῆς Ὀρθοδοξίας ἔτι ἀναγινωσκόμενα κατὰ τοῦ Ἰωάννου τούτου ἀναθέματα ρητῶς ἀναθεματίζουσι τὸν Πλάτωνα, τὴν ἑλληνικὴν μυθολογίαν καὶ ἄλλας ἐθνικὰς δόξας, αἵτινες οὐδεμίαν ἔχουσι σχέσιν πρὸς τὰς χριστιανικὰς αἱρέσεις. Ἐνῷ ὁ Βαρλαὰμ καταδικάζεται ὡς ἀνόητος αἱρετικός, διδάσκων τὸν Βοκκάκιον μυεῖ τοῦτον ὡς ἀληθὴς εὐημεριστὴς εἰς τὰ μυστήρια τῆς ἑλληνικῆς μυθολογίας.

Ἐν τῇ πρὸς τὸν χριστιανισμὸν πάλῃ ἡ ἑλληνικὴ μυθολογία ὑπέστη βαθμιαίαν τινὰ ἀνέλιξιν, τῆς ὁποίας ἡ τελευταία φάσις εἶνε ἡ πρὸς τὴν θρησκείαν τοῦ Ζωροάστρου συγχώνευσις, ἤτοι ὁ μανιχαϊσμός, περὶ οὗ γράφει. «Τὸ ὄνομα τοῦτο τῶν Μανιχαίων τὸ τοσοῦτον συνεχῶς ἐπαναλαμβανόμενον ὑπὸ τῶν Βυζαντινῶν εἶνε ἓν τῶν κενῶν σημασίας ὀνομάτων δι' οὗ ὑβρίζεται πᾶς ἐχθρὸς τοῦ ὁποίου δὲν θέλουσι ν' ἀπαγγείλωσι τὸ ἀληθὲς ὄνομα. Ἀριθμοῦνται μέχρι πεντήκοντα οἱ λαοὶ καὶ αἱ αἱρέσεις αἱ ὑπὸ τὸ ὄνομα τοῦτο σημαινόμεναι. Ἐξεταζόμενος ὅμως ἐγγύτερον ὁ μανιχαϊσμὸς ἀποδεικνύεται οὐχὶ αἵρεσις ἀποσχισθεῖσα τοῦ χριστιανισμοῦ, ἀλλὰ θρησκεία πολὺ ἀρχαιοτέρα τῆς ἐμφανίσεως τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ. Ὡς δὲν δύναται νὰ ὀνομασθῇ αἱρετικὸς ὁ Ἰουδαῖος, ἢ ὁ Ἕλλην, οὕτω δὲν δύναται νὰ στιγματισθῇ καὶ ὁ μανιχαϊσμὸς ὡς αἵρεσις. Εἶνε ἡ θρησκεία τοῦ Μίθρα-Μάρδα, ἤτοι τοῦ Ἡλίου, θρησκεία εἰς ἣν ἀνῆκον Κωνσταντῖνος ὁ Μέγας, ὁ Ἰουλιανός, καὶ αὐτοὶ οἱ εἰκονομάχοι ὡς δηλοῦται ἐκ τῶν σταυροβόλων

1) Εἰς τοὺς προσεχεῖς τόμους τῶν Μνημείων θὰ δημοσιευθῶσιν αἱ Ἀθηναϊκαὶ ἐποποιΐαι. Ἐκ μιᾶς τούτων ἐκδιδομένης νῦν καὶ ἀναγομένης εἰς τὴν Ἀργολικὴν σχολὴν κατανοεῖται ἡ ὑψίστη ἱστορικὴ σημασία τῶν τέως ἀγνώστων ποιητικῶν τούτων μνημείων.

θυσιῶν των. Τὸν αὐτὸν Μίθραν Ἥλιον ἐπικαλοῦνται οἱ Βένετοι ἐν τῷ πρώτῳ γνωστῷ δημοτικῷ ᾄσματι, τὸ ὁποῖον ἔψαλλον ἐν τῇ κατὰ τοῦ αὐτοκράτορος Μαυρικίου ἀνταρσίᾳ (602), διότι οὐδεὶς ἅγιος τῆς ἡμετέρας ἐκκλησίας ἐπονομάζεται «φοβερὸς καὶ τρομερὸς», ἔχων τὴν ἰδιότητα νὰ συντρίβῃ τὰς κεφαλὰς τῶν κακῶν ἡγεμόνων, ζητῶν τὸν ταῦρον εἰς εὐχήν, εἰ μὴ ὁ Μίθρας, ὅστις ὡπλισμένος διὰ φοβεροῦ ροπάλου καταβάλλει τὰ κακὰ πνεύματα, αἰτῶν τὸν ταῦρον εἰς θυσίαν. Μετὰ τὸν τελικὸν τοῦ χριστιανισμοῦ θρίαμβον, τὸ ὄνομα τοῦ Μίθρα ἀπορρίπτεται, καὶ ἐπικρατεῖ τὸ ἐπώνυμόν του Μάρδας, οἱ λατρευταί του εἶνε οἱ Ἀλβανοὶ Μαρδαῖται, οἱ ἀκριβῶς ἀνταποκρινόμενοι πρὸς τοὺς Ἀσιανοὺς Μακεδόνας, τοὺς πυρολάτρας τοῦ Κλήμεντος Ἀλεξανδρείας. Οἱ καλῶς γνωρίσαντες τοὺς Μαρδαΐτας λέγουσι τούτους ἑλληνικῆς καταγωγῆς, ἐγκατεστημένους ἐν ταῖς ἀκταῖς τοῦ Εὐξείνου Πόντου. Ἐν τῇ αὐτῇ χώρᾳ ἐγκατεστημένοι οἱ ὕστερον ὀνομαζόμενοι Μανιχαῖοι ἀναπολοῦσιν ἀείποτε τὴν παλαιὰν αὐτῶν πατρίδα ἀποκαλοῦντες ἑαυτοὺς μὲν Μακεδόνας τὴν δὲ πρωτεύουσάν των πόλιν Κίβοσαν, Μακεδονίαν. Μεταξὺ τῶν πολυαρίθμων ὀνομάτων, τὰ ὁποῖα προσάπτονται εἰς τοὺς Μανιχαίους εἶνε καὶ τὸ Κουβρῖκοι, ἀπὸ τοῦ πρώτου δῆθεν ἱδρυτοῦ τοῦ μανιχαϊσμοῦ, Μάνεντος λεγομένου καὶ Κουβρίκου. Ἀλλὰ τὸ ὄνομα τοῦτο εἶνε ἐλαφρὰ παραφθορὰ τοῦ Κάβειροι, οὓς ἀναλοιώτως ἀπαντῶμεν ἐν ἔτει 823 καὶ 1043 ἐν τῇ ἀπαριθμήσει τῶν Ποντικῶν λαῶν τῶν πρεσβευόντων τὸν μανιχαϊσμόν. Δὲν προτιθέμεθα νὰ ἱδρύσωμεν θεωρίας ἁπλῶς ἐπὶ ὀνομάτων, οὔτε ἰσχυριζόμεθα ὅτι θὰ διαφωτίσωμεν τὰ μυστήρια τῆς Σαμοθρᾴκης. Ἐν τούτοις δὲν δυνάμεθα ν' ἀπορρίψωμεν ἱστορικὸν γεγονός, τὴν ἀναγνώρισιν δηλονότι ὑπὸ τῆς ἐκκλησίας δύο στρατιωτικῶν ἁγίων τοῦ ἁγίου Γεωργίου καὶ τοῦ ἁγίου Δημητρίου, ὡς τίμημα τῆς συμφιλιώσεως τοῦ Ἡρακλείου πρὸς τοὺς Μανιχαίους τῆς Ποντικῆς καὶ τῆς Ἑλλάδος, ἀφοῦ κατέχομεν ἁγιογραφικὰ μνημεῖα σαφῶς παριστῶντα πῶς δύο Κάβειροι τῆς Θεσσαλονίκης καὶ τῆς ἐν Πόντῳ Διοσπόλεως μετεμορφώθησαν εἰς πάτρωνας τῆς χριστιανικῆς στρατιᾶς. Ὅταν ἐκθέσωμεν ταῦτα, θὰ εἴπωμεν καὶ τοὺς λόγους δι' οὓς οἱ βυζαντινοὶ ἐφεῦρον νέον γεωγραφικὸν καὶ ἱστορικὸν ὀνοματολόγιον· ἀποκαλέσαντες Σκυθισμὸν τὴν πρὸ τοῦ Χριστιανισμοῦ περίοδον, ἐφεῦρον καὶ νέον πολιτισμὸν ἀρχόμενον ἀπὸ τῆς ρωμαϊκῆς αὐτοκρατορίας. Διὰ τῆς θεωρίας ταύτης ἡ Ἑλληνικὴ ἀρχαιότης ἐκλαμβανομένη ὡς κλάδος τῆς θρησκείας τοῦ Ζωροάστρου ἀνήκει εἰς τὸν Σκυθισμόν· Ἕλλην, Σκύθης καὶ Μανιχαῖος γενόμενοι συνώνυμοι ἔχουσι διὰ τοὺς σοφοὺς τούτους ἀνθρώπους τὴν αὐτὴν σημασίαν τὴν ὁποίαν καὶ ὁ Κάβειρος παρὰ τοῖς Ἄραψι καὶ τοῖς Τούρκοις, Καφίρ, Γκάμπρ, Γκιαούρ. Τὴν αὐτὴν σημασίαν τοῦ ἀπίστου ἔχει παρὰ τοῖς αὐτοῖς μουσουλμάνοις καὶ τὸ ὄνομα τῶν Μαρδαϊτῶν, Μαρδάτ, Μουρτάτ. Ἐν ἑλληνικῇ ἐπιστολῇ ὁ πυρολάτρης Χοσρόης ἀποκαλεῖται Ἕλλην, πρὸς διάκρισιν τῆς γυναικός του, οὔσης χριστιανῆς.

«Οἱ ἐν Ἀσίᾳ Ἑλληνο-Μακεδόνες, ἐγκαθιδρυμένοι ἀπὸ τοῦ Καυκάσου μέχρι τῶν κλεισουρῶν τῆς Ἰσαυρίας, εἰσὶ διωργανισμένοι εἰς στρατιωτικὰ θέματα, ἢ λιμέρια [1], πρὸς ὑπεράσπισιν τῶν ἄκρων τοῦ κράτους κατὰ τῶν Περσῶν καὶ Οὕνων. Ἐνόσῳ ἡ βασιλεία ἔχει ἀνάγκην τοῦ βραχίονός των, ἀνέχεται αὐτούς· ἀλλ' ἐν καιρῷ εἰρήνης αἱ κραυγαὶ τῶν μοναχῶν κατὰ τῶν ἀπίστων τούτων ὑποχρεοῦσι τοὺς αὐτοκράτορας νὰ καταδιώξωσιν αὐτοὺς διὰ τῆς στερήσεως τῶν κληρουχιῶν των, καὶ οὐχὶ σπανίως διὰ τῆς σφαγῆς καὶ τοῦ πυρός, τοῦ ἡρωϊκοῦ τούτου ὅπλου τῆς ὀρθοδοξίας τοῦ εἰδικῶς ἐφαρμοζομένου κατὰ τῶν Ἑλλήνων καὶ τῶν Μανιχαίων. Ἐν τῇ λύσσῃ τοῦ διωγμοῦ πολλοὶ τῶν δυστυχῶν τούτων προσφεύγουσιν εἰς τοὺς Ἄραβας καὶ τοὺς Τούρκους, ἀλλ' οἱ πλεῖστοι ἔχοντες τὸν πατριωτισμὸν νὰ ὑπομείνωσιν ἐν τῇ γενεθλίῳ γῇ, ἀναγκάζονται ν' ἀποκρύψωσι τὴν θρησκείαν των διὰ προσποιήσεως καταστάσης παροιμιώδους.

«Οἱ τελευταῖοι οὗτοι βδελυσσόμενοι ὑπὸ τῶν ἀληθῶν χριστιανῶν, ἀείποτε ὑποπτευθέντων τὴν πίστιν τῶν ψευδῶν τούτων ἀδελφῶν, καταπολεμοῦσι τὰς ἀνάγκας τῆς ζωῆς δι' αὐστηρῶν νηστειῶν, τὰ δὲ πελιδνά των πρόσωπα παραδίδονται εἰς τὴν χλεύην τῶν ῥοδοπροσώπων μοναχῶν. Ὁ αὐτοκράτωρ Μιχαὴλ ἰδὼν τὴν ὠχρὰν μορφὴν τοῦ πατριάρχου Φωτίου ἀποκαλεῖ αὐτὸν Μανιχαῖον ἢ Χάζαρον (Χαζαροπρόσωπος). Ὁ Κωνσταντῖνος Πορφυρογέννητος ἐκτοξεύει κατὰ τοῦ Σπαρτιάτου Νικήτα Ρεντακίου τὴν ὕβριν *Γαρασδοειδὴς ὄψις*, δηλαδὴ πρόσωπον λατρευτοῦ τοῦ Ζωροάστρου, λεγομένου ὑπὸ τῶν Βυζαντινῶν Ζαράσδα.

«Ἐκ τοῦ Πορφυρίου, Ἰαμβλίχου, ἁγίου Αὐγουστίνου καὶ ἄλλων γινώσκομεν τὰς αὐστηρὰς δοκιμασίας, εἰς ἃς ὑπεβάλλοντο οἱ θέλοντες νὰ καταταχθῶσιν ἐν τῇ στρατιωτικῇ ἑταιρίᾳ τοῦ Μίθρα. Αἱ αὐταὶ δοκιμασίαι ἐπικρατοῦσι παρὰ τοῖς Μανιχαίοις, τοῖς Στρατιώταις καὶ τοῖς Ἁρματωλοῖς. Βάσις τῆς τακτικῆς των ἐπιστήμης εἶνε ἡ ἀπονέκρωσις τοῦ σώματος διὰ πάσης στερήσεως καὶ ἡ συγκέντρωσις τῆς οὕτως ἐξαγνιζομένης ψυχῆς ἐπὶ τοῦ θέματος ἐπὶ τοῦ ὁποίου ἐκυμάτιζεν ἡ σημαία τοῦ ἡλίου (φλάμμουλον)· οὕτω γυμναζόμενος ὁ ὀφθαλμὸς ἀπέκτα ὀξυδέρκειαν ἱέρακος. Ὡς εἰς τοὺς λάτρεις τοῦ Μίθρα ἐπεκράτει ὁ λεγόμενος βαθμὸς τοῦ ἱέρακος, οὕτως ἐν τοῖς δημοτικοῖς ἡμῶν ποιήμασι διακρίνεται ὁ εὐλύγιστος ἔφηβος διὰ τοῦ ἐπωνύμου, πετρίτης..... Ὡς οἱ λάτρεις τοῦ Μίθρα πρὸς ἀμοιβαίαν συνεννόησιν ἐμιμοῦντο τοὺς κρωγμοὺς τῶν κοράκων, οὕτως οἱ Κλέφται συνεννοοῦντο δι' ἀλληγορικῆς γλώσσης φερούσης τὸ ὄνομα Κορακίστικα.

«Ἀλλ' ἡ καρτερία τοῦ Μανιχαίου ἐδοκιμάζετο ἰδίᾳ διὰ τοῦ πυρός· ὡς λάτρις τοῦ ἡλίου ἐθεώρει τὸ πῦρ ὡς τὸν ἐπὶ γῆς ἀντιπρόσωπον τοῦ Θεοῦ, καὶ τὸν μεσίτην δι' οὗ πᾶς στρατιώτης τοῦ Μίθρα ὤφειλε νὰ κοινωνήσῃ πρὸς τὴν Θεότητα. Διὰ τὸν λόγον τοῦτον οἱ Στρατιῶται ἐπιμένουσι θεωροῦντες τὴν διὰ πεπυρακτωμένου σιδήρου δοκιμασίαν ὡς τὸ ἀσφαλέστερον πειστήριον εἰς ἀνακάλυψιν τῆς ἀληθείας. Διὰ τὸν αὐτὸν ὁμοίως λόγον ὁ φοῖνιξ, τὸ πτηνὸν τοῦτο τοῦ ἡλίου, παραμένει εἰς τοὺς Στρατιώτας καὶ τοὺς νεωτέρους Ἕλληνας ὡς σύμβολον τῆς ἀναγεννήσεως τῆς ψυχῆς καὶ τῆς ἐλευθερίας τῆς ὑποδούλου πατρίδος [1].

«Τοιοῦτος στρατιώτης οὔτε τὴν θρησκείαν του ἠδύνατο νὰ προδώσῃ, οὔτε πρὸ τοῦ θανάτου νὰ δειλιάσῃ. Ὅταν ὁ αὐτοκράτωρ Ἀλέξιος ἠθέλησε νὰ ἐκφοβίσῃ διὰ πυρᾶς οὐρανομήκους τὸν Μανιχαῖον Βασίλειον, οὗτος ἐν χαρᾷ ὥρμησεν εἰς τὸ πῦρ, τὸ ἱερὸν τοῦτο τῆς ἀναγεννήσεώς του σύμβολον.

«Εἰς τὸ λιπόσαρκον ἐκεῖνο σῶμα, τὸ διὰ τοσούτων δοκιμασιῶν ἀπεσκληρυμένον, ἐνεφώλευε μεγάλη ψυχή. Ἡ νίκη πανταχοῦ παρηκολούθει τὸν Μανιχαῖον ἱππέα, καὶ ἂν τὸ κράτος παρέτεινεν ἐπὶ τοσούτους αἰῶνας τὴν ὕπαρξίν του, ἐξόχως τοῦτο ὤφειλεν εἰς τὸ αἷμα τοῦ περιφρονουμένου τούτου τέκνου τῆς νίκης. Ὅταν ὁ Θεοφάνης διηγῆται πῶς μία δρὰξ Μαρδαϊτῶν καταλαβοῦσα τὸν Λίβανον ἀνέστειλεν ἀμέσως τὸν Ἀραβικὸν χείμαρρον, δὲν δύναται νὰ καταστείλῃ κραυγὴν ἐνθουσιασμοῦ διὰ τὸ χάλκεον ἐκεῖνο τεῖχος. Ἐνῷ Ἄννα ἡ Κομνηνὴ καταγράφει ἔνθους τὰ κατὰ τῶν Μανιχαίων εὐλαβῆ καὶ αἱματηρὰ κατορθώματα τοῦ πατρός της, τῆς διαφεύγουσι φράσεις χαρακτηρίζουσαι ἀκριβῶς τοὺς ἄνδρας τούτους κατὰ λάθος εὑρεθέντας ἐν κοινωνίᾳ εὐνούχων· «γένος γὰρ οἱ Μανιχαῖοι φύσει μαχιμώτατον, καὶ αἵμασιν ἀνθρώπων λαφύσσειν καθάπερ οἱ κύνες ἀεὶ ἱμειρόμενον . . . φύσει ἐλεύθεροι καὶ ἀνυπότακτοι.. σιδήρεοι . . . ἀδαμάντινοι . . . ὑπὲρ τοὺς Μακκαβαίους ἐκείνους τῆς ἰδίας ἀντεχόμενοι θρησκείας.»

«Μετὰ τὴν κατὰ τῶν εἰκονοκλαστῶν νίκην, ἡ ὀρθοδοξία ἐνόησεν ὅτι ὁ θρίαμβός της οὔτε πλήρης, οὔτε σταθερὸς θὰ ἦτο ἂν δὲν συνέτριβε τὸν ἐπικίδυνον τοῦτον ἐχθρὸν τοῦ χριστιανισμοῦ. Τὰς φοβερὰς σφαγὰς τοῦ Μιχαὴλ Ραγκαβὲ παρηκολούθησεν ὁ μακροχρόνιος πόλεμος Βασιλείου τοῦ Μακεδόνος, πόλεμος ὅστις ἔσυρε τὸ κράτος εἰς αὐτὸ τὸ χεῖλος τοῦ κρημνοῦ. Ὅμοιος πρὸς τὸν Ἀνταῖον, ὅστις πίπτων ἀνίστατο ἰσχυρότερος, ὁ Μανιχαῖος ἐξήρχετο ἀείποτε τρομερότερος ἐκ τῶν διωγμῶν καὶ τῶν ἡττῶν.

«Ἀγνοεῖται ἀκριβῶς ὁ χρόνος ἐν ᾧ ὁ μανιχαϊσμὸς ἠνώθη πρὸς τὸν ἑλληνισμόν, πρὸ Χριστοῦ ὅμως Μίθρας καὶ Ἀπόλλων εἶχον συνταυτισθῆ. Ἐν τῇ Θεολογίᾳ τοῦ Πλήθωνος ὁ Ζωροάστρης μνημονεύεται παρὰ τῷ Λυκούργῳ, ἐν τῇ Ἰωνίᾳ τῆς Εὐδοκίας ὁ ἱδρυτὴς τοῦ μασδεϊσμοῦ μόλις ἀναφέρεται ὡς ἁπλοῦς φιλόσοφος. Ὁ Μάρουλλος οὔτε τὸν Μίθραν οὔτε τὸν Ζωροάστρην ἀναφέρει..»

Μετὰ ταῦτα ὁ κ. Σάθας ἐξιστορεῖ τὴν ἐπὶ Ἀλεξίου τοῦ Κομνηνοῦ τελεταίαν πάλην τοῦ ἐθνισμοῦ πρὸς τὸ θρησκευτικὸν καθεστώς, πάλην, ἥτις ἔσχεν ὁλεθριωτάτας συνεπείας ἐπὶ τοῦ πολιτισμοῦ, τοῦ ἑλληνισμοῦ καὶ αὐτοῦ τοῦ χριστιανισμοῦ. Ἐν τῇ ΙΑ' ἑκατονταετηρίδι ἐνῷ ἡ Δύσις ἐβυθίζετο ἐν τῷ σκότει παχυλωτάτης ἀμαθείας, ὁ ἐθνισμὸς ἐν Βυζαντίῳ δαιμονίως διοργανισθεὶς διὰ τοῦ ἀθηναϊκοῦ πνεύματος ἀπηλείφετο πρὸς νέον ἀγῶνα. Ἀποσοβήσας διὰ τοῦ τότε κηρυχθέντος σχίσματος πᾶσαν ἐκ Δυσμῶν ἐπέμβασιν, συνεννοεῖται πρὸς τοὺς Πέρσας, Βλάχους καὶ Κουμάνους, ἐξ ὧν οἱ μὲν πρῶτοι δὲν εἶχον ἔτι λησμονήσει τὸν Ζωροάστρην, οἱ δὲ δεύτεροι ἐπρέσβευον τὰ τῶν Μανιχαίων, καὶ οἱ τρίτοι ἦσαν καθαροὶ εἰδωλολάτραι. Αὐτὸς ὁ Ψελλὸς παρακολουθεῖ τὸν Ρωμανὸν Διογένην ἐν τῇ πρὸς τὸν Ἄρπ-Ἀσλὰν συνεντεύξει, ἐν ᾗ ἐπεσφραγίσθησαν μυστικαὶ συνθῆκαι περὶ ὧν ὁ αὐτόπτης ἱστορικὸς δὲν θέλει νὰ ἐκφρασθῇ, ἢ μᾶλλον ἂν ἐξέθηκέ τι, ἡ ἐκκλησιαστικὴ λογοκρισία τὸ ἀπήλειψεν, ἀφοῦ αὐτὸς ὁ ἱστορικὸς διαμαρτύρεται κατὰ τῆς νοθείας τῶν ἀπομνημονευμάτων του. Ἐκ τῶν ἀπειλῶν ὅμως τοῦ Διογένους κατὰ τῶν μοναχῶν, καὶ τῶν εὐχῶν τούτων εἰς θεὸν ἵνα πλήξῃ τὸν νέον Ἰουλιανόν, ἰδίᾳ δ' ἐκ τοῦ κεραυνώδους κηρύγματος κατὰ τῆς χριστιανικῆς θρησκείας τοῦ Ἄρπ-Ἀσλὰν δηλοῦται ὅτι ἡ μυστηριώδης συνέντευξις τῶν δύο ἡγεμόνων ἐπεσφραγίσθη διὰ θρησκευτικῆς

(1) Κατὰ τὸν κ. Σ. ἡ λέξις λιμέριον εἶνε ἁπλῆ συγκοπὴ τοῦ λιμενάριον, σημαίνοντος τὴν κλεισοῦραν, ἢ τὸ δερβένι· τοῦτο δηλοῖ καὶ τὸ λατινικὸν limen, ἀκριτικὸν θέμα.

(1) Ὁ κ. Σ. θεωρεῖ τὴν Φιλικὴν ἑταιρείαν, ὡς αὐτὸν τὸν παλαιὸν τῶν Μανιχαίων θρησκευτικὸν σύνδεσμον, ὑποσχόμενος νὰ γράψῃ περὶ τούτου προσεχῶς.

συνεννοήσεως. Τὴν συνεννόησιν ταύτην διαφωτίζει ἡ τότε ἐκδοθεῖσα *Ἰωνιά*, τὴν ὁποίαν ἡ Εὐδοκία πέμπει πρὸς τὸν ἡρωϊκόν της σύζυγον ἐν ᾧ ἀκριβῶς χρόνῳ οὗτος διεπραγματεύετο πρὸς τὸν Πέρσην τὴν μυστικὴν συνεννόησιν. Τὸ ἔργον τοῦτο προωρισμένον ἵνα εἰσαχθῇ εἰς τὰ τότε ἀπανταχοῦ τοῦ κράτους ἱδρυθέντα σχολεῖα εἶνε καθαρὸς ἐθνικὸς κῶδιξ. Οὔτε χριστιανοὶ οὔτε Ρωμαῖοι λόγιοι ἐν αὐτῷ μνημονεύονται, τὴν δὲ χριστιανικὴν θρησκείαν ἀντικαθιστᾷ ἡ ἑλληνικὴ μυθολογία. Τὸ κράτος ἀποκαλεῖται πρῶτον ἤδη *Ἑλλάς*, ἡ δὲ Κωνσταντινούπολις «πάντα τρόπον ἐζηλωμένη τὰς πάλαι Ἀθήνας, ὧν τὸ χεῖλος οὐρανόμηκες»· «ἄρξομαι δέ, λέγει ἡ Εὐδοκία, ἀπὸ τοῦ μύθου τῆς Ἀθηνᾶς, ἐπεὶ καὶ ἔφορος σοφίας, ὡς οἱ πάλαι τροπικώτερον ἐφιλοσόφησαν.» Τοιαῦται φράσεις ἐν στόματι χριστιανῆς βασιλίδος εἶνε γεγονότα πρωτάκουστα ἐν τῇ βυζαντινῇ ἱστορίᾳ, καὶ ἀποδεικνύουσιν ὅτι ὁ ἐχθρὸς τοῦ χριστιανισμοῦ κατέλαβε πλέον καὶ τὰ βασίλεια καὶ τὰς καρδίας τῶν γυναικῶν, καὶ ὅτι ἂν δὲν ἐπήρχετο ἡ φοβερὰ χεὶρ τοῦ Ἀλεξίου Κομνηνοῦ καὶ ἡ ὑπ' αὐτοῦ προκληθεῖσα ἐπέμβασις τῶν Σταυροφόρων, ἡ Ἑλληνικὴ Ἀνατολὴ θὰ ἠλλοιοῦτο.

(Ἕπεται συνέχεια). Δ.

Ο ΥΠΟΨΗΦΙΟΣ

Μυθιστορία Ἰουλίου Κλαρετῆ.—Μετάφρασις Χ. Δ.

Συνέχεια· ἴδε προηγούμενον φύλλον

Β'.

Ἦτο γνωστόν, πολὺ γνωστὸν εἰς ὅλους καὶ πρὸ πολλοῦ ὅτι ὁ κ. Μεδερῖκος Σαρβέ, βουλευτὴς τοῦ νομοῦ Σηκουάνα καὶ Μάρνης, ἤθελε νὰ γείνῃ γερουσιαστής. Ἡ Γερουσία μὲ τὰς ἠρεμωτέρας συζητήσεις της καὶ μὲ τὴν εἰρηνικωτέραν ἀτμόσφαιράν της ἥρμοζε κάλλιον εἰς τὴν ἰδιοσυγκρασίαν καὶ τὴν ἡλικίαν του παρὰ ἡ Βουλὴ ὅπου ἑκάστοτε ἔπνεεν ἄνεμος θυελλώδης ταράσσων τὰ νεῦρα τοῦ βουλευτοῦ. Ὁ κ. Σαρβὲ δὲν ἦτο πολὺ γέρων· μόλις εἶχεν ὑπερβῇ τὸ πεντηκοστὸν ἔτος· ἀλλ' ἐπόθει διακαῶς τὴν ἀνάπαυσιν. Ἦτο εἰρηνικὸς τὸν χαρακτῆρα ὁ ἀγαθὸς ἐκεῖνος ἀνήρ, ὅστις ἐκ συμπτώσεως, ἐκ φιλοδοξίας, ἐκ πεποιθήσεως ἴσως κατῆλθεν εἰς τὴν πολιτικήν, ἀφοῦ ἐσχημάτισε καλὴν περιουσίαν. Ἐν Γαλλίᾳ ἡ πολιτικὴ εἶνε ἡ ἐνασχόλησις τῶν μὴ δυναμένων πλέον τι νὰ πράξωσιν, ὁσάκις δὲν εἶναι ἠγυμναστικὴ κυλινδήθρα τῶν νέων, ὅσοι οὐδὲν εἰσέτι ἔπραξαν. Δήμαρχος τοῦ ἑαυτοῦ δήμου κατὰ τὸ 1870 τὴν 4 Σεπτεμβρίου, ὑποψήφιος ἀτυχήσας κατὰ τὰς ἐκλογὰς τοῦ Φεβρουαρίου τοῦ 1871 ὁ κ. Σαρβὲ τότε ἰδιοκτήτης πολλῶν σημαντικῶν πλινθοποιείων ἠσθάνθη αἴφνης τὴν εὐδαιμονίαν του τιτρωσκομένην, τὴν εὐημερίαν του καταρρέουσαν διότι αὐτός, ὁ ἔμπορος, δὲν ἠδύνατο νὰ ἐγκαταλίπῃ τὸν εὐδαιμονοῦντα ἐμπορικόν του οἶκον καὶ νὰ μεταβῇ ὅπως ἑδρεύῃ εἰς Βερσαλίας. Ἡ ἁπλοϊκὴ χαρὰ τοῦ νὰ ἴδῃ τὸ ὄνομά ἀναγραφόμενον ἐπὶ ἐκλογικοῦ προγράμματος τὸν ἐμέθυσεν ὁλοτελῶς. Πρὸ ἓξ μηνῶν οὐδαμῶς ἐσκέπτετο νὰ διαδραματίσῃ πρόσωπον ἐν τῷ πολιτικῷ σταδίῳ· ἠσχολεῖτο περὶ τὰ ἡμερομίσθια τῶν ἐργατῶν καὶ περὶ τὸ σύνολον τῶν ἀπογραφῶν τῶν βιβλίων του. Νῦν τὸ ἄλγος του ἐπὶ τῷ ὅτι δὲν ἐξελέγη τοιαύτην τινὰ προὐξένει αὐτῷ ὀδύνην, ὥστε ἡ χρεωκοπία τοῦ καταστήματός του δὲν ἤθελε λυπήσει αὐτὸν περισσότερον.

Ὁ Μεδερῖκος Σαρβὲ ἐντούτοις δὲν ἐδικαιοῦτο νὰ μεμψιμοιρῇ διὰ τὴν τύχην του. Μονογενὴς υἱὸς καὶ ἑκατομμυριοῦχος ἐν ἡλικίᾳ τριάκοντα ἐτῶν, ἀφοῦ ἐσπούδασε τὰ νομικὰ ὅπως ὅλοι καὶ ἐδικηγόρησεν ἐπί τινα χρόνον, ἀφοῦ ἐταξείδευσεν ἐπὶ πολὺ καὶ ἐγεύσατο τοῦ παρισινοῦ βίου ἀπεφάσισε νὰ διαδεχθῇ τὸν πατέρα του, ἀνέλαβε τὴν διεύθυνσιν τοῦ πλινθοποιείου τοῦ Νερμὼν καὶ ἐνυμφεύθη νεαρὰν γυναῖκα, ἣν ἠγάπα ὄχι μὲ πολὺν ἐνθουσιασμόν, ἀλλ' ἐξ ὅλης καρδίας καὶ ἥτις ἀπέθανε μετά τινα ἔτη πρᾶου καὶ γαληνίου συμβιώσεως «ἄνευ συννέφων ἀλλὰ καὶ ἄνευ καυστικοῦ ἡλίου» ὡς ἐσκέπτετο ὁ Μεδερῖκος.

Ἂν ἤθελεν, εἶχε καιρὸν ἀκόμη νὰ αἰσθανθῇ τὸ καῦμα τοῦ ἡλίου αὐτοῦ. Τὸ 1870 ὁ Σαρβὲ εἰσήρχετο εἰς τὸ τεσσαρακοστὸν τέταρτον τῆς ἡλικίας του, τὸ φυσικώτερον δὲ ἦτο νὰ ἐξακολουθήσῃ διανύων τὸν ἀρχῆθεν κεχαραγμένον ἤρεμον βίον του. Αὐτὴ ἡ ἰδία κυρία Σαρβὲ εἶπεν αὐτῷ πολλάκις μὲ τὴν ὁρμέμφυτον ἀγαθότητά της καὶ μὲ τόνον ἠπιώτατον: «Ἂν ἀποθάνω, Μεδερῖκε, νὰ νυμφευθῇς ἐκ νέου. Εἶσαι ἐπίτηδες πλασμένος διὰ νὰ εἶσαι ἔγγαμος, ἀγαπητέ μου Μεδερῖκε!» Καὶ ὁ Μεδερῖκος ἐσυλλογίζετο ἂν ἐνυπῆρχεν ὑπαινιγμός τις χλευαστικὸς ἐν τῇ συμβουλῇ ταύτῃ τῆς Στεφανίας. Ἀλλ' ὄχι· τὸ ἀξιαγάπητον ἐκεῖνο πλάσμα ἦτο ἀνίκανον πρὸς πᾶσαν εἰρωνείαν. Διατὶ τάχα ὅμως αὐτὸς ὁ Σαρβὲ ἦτο πλασμένος ἐκ φύσεως νὰ ἦνε ἔγγαμος; Διατὶ νὰ μὴ ἔχῃ καὶ αὐτὸς ὅπως ἄλλοι τὸ μυθιστόρημά του, τὸ ἐρωτικὸν ἐκεῖνο μυθιστόρημα, τὸ ὁποῖον οὐδέποτε εἶχεν ἔστω καὶ ἀτελέστατα δοκιμάσει; Εἶχε καὶ αὐτὸς νὰ διηγῆται ἄλλοτε ἀνέκδοτά τινα μικρά, διασκεδαστικὰ ἀλλὰ χυδαῖα, ὕστερον δὲ σκηνάς τινας οἰκιακὰς χαριέσσας ἀλλ' ἀθορύβους. Πλὴν τὸ καθ' ἑαυτὸ μυθιστόρημα τοῦ πάθους, τὸ πυρετῶδες, τὸ τρικυμιῶδες καὶ πρωτότυπον οὐδέποτε συνέβη ἐν τῷ βίῳ του.

Ἡ σύμπτωσις δὲ ἠθέλησεν ὥστε τὴν ἐποχὴν καθ' ἣν ὁ Μεδερῖκος Σαρβὲ προέτεινεν ἑαυτῷ τὸ ἐρώτημα: «Δὲν δύναμαι ἄρα νὰ ἀγαπηθῶ χωρὶς νὰ νυμφευθῶ;» νὰ αἰσθανθῇ μετ' ἴσης ταυτοχρόνως σφοδρότητος τὸ πεῖσμα διότι ἡττήθη κατὰ τὰς ἐκλογὰς τοῦ 71. Πλήρης μεταμόρφωσις ἐπετελέσθη τότε ἐν αὐτῷ. Ἠσθάνθη ἀηδίαν πρὸς τὴν ἀργιλλώδη γῆν καὶ τοὺς κλιβάνους καὶ περὶ ἑνὸς μόνον ἐμερίμνα, περὶ τοῦ πῶς νὰ ἐξαλείψῃ τὸ κατ' αὐτὸν «στῖγμα τῆς ἥττης». Δὲν ἦτο φιλόδοξος, ἀλλ' ἦτο ἐμπεπλησμένος φιλαυτίας. Ὁ ἐπαρχιώτης ἐκεῖνος ὀφέρων τὴν ἐπίχρωσιν τοῦ παρισινοῦ, ὁ ἐγκαρτερῶν οὐχ ἧττον πρὸ πολλοῦ ἐν τῷ ἐπαρχιακῷ βίῳ ὠνειροπόλει ἤδη τὸν ταραχώδη βίον τῶν Παρισίων, τὸν σάλον τῆς πολιτικῆς, τὰς τροποποιήσεις τῶν νομοσχεδίων, τὰς ἀγορεύσεις. Ἐξεπλήττετο— ἢ μᾶλλον εἰπεῖν προσεβάλλετο — ὁσάκις ἐλάλουν πρὸς αὐτὸν περὶ τῶν πλίνθων του, τῶν διασήμων στερεῶν πλίνθων του, ἐφ' οἷς ὑπερηφανεύετο Σαρβὲ ὁ πατὴρ καὶ οἵτινες εἶχον βραβευθῆ εἰς πάσας τὰς ἐκθέσεις τοῦ κόσμου. Πλινθοποιὸς αὐτός, ὁ Σαρβέ; Δὲν ἐγίνωσκον τάχα ὅτι εἰς τὸ ἑξῆς τὸ ὄνομά του θὰ συμπεριελαμβάνετο εἰς τὸν κατάλογον τῶν ὑποψηφίων τῶν μετριοπαθῶν δημοκρατικῶν καὶ ὅτι ἀπέτυχεν εἰς τὴν βουλευτικὴν ἐκλογὴν μόνον ἐξ 157 ψήφων;

Ἕνεκα τῶν 157 αὐτῶν ψήφων ὁ Μεδερῖκος Σαρβὲ διετέλει ἀκόμη ὢν «ὁ ἔγκριτος ἔμπορος τοῦ οἴκου *Ι. Π. Σαρβὲ καὶ υἱός, Σαρβὲ υἱὸς διάδοχος*» ὁ δὲ γείτων του ὁ εὔσαρκος Ζαβουγιέ, ἕνας *πολυλογᾶς*, ὡς τὸν ἀπεκάλει ὁ Μεδερῖκος, ἐγκαθιδρύετο εἰς τὴν ἐν Βερσαλλίαις ὁμήγυριν καὶ διέπρεπεν εἰς τὰς αἰθούσας τοῦ κυρίου Θιέρσου. Αἱ 157 ἐκεῖναι ψῆφοι ἐξῆπτον ὡς οἰνόπνευμα τὴν κεφαλὴν τοῦ Σαρβὲ καὶ τὸν καθίστων θηριώδη. Ἂν ἤθελεν ἀποτύχει ἀπὸ τρισχιλίας, ἀπὸ δισχιλίας, ἀπὸ χιλίας μόνον ψήφους, θὰ ὑπετάσσετο ἐπὶ τέλους εἰς τὸ γενόμενον καὶ θὰ ἐπέστρεφεν εἰς τὰς πλίνθους του. Ἀλλ' ἀπὸ 157, ἀπὸ ἑκατὸν πεντήκοντα ἑπτὰ μόνον! Ἂν ἤθελεν ἐξουδετερώσει τὰς διακοσίας ἢ τριακοσίας ψήφους τῶν μεθύσων, οὓς εἶχε μισθώσει ὁ Ζαβουγιὲ τὴν τελευταίαν στιγμήν, ὁ Σαρβέ, βλέπετε, θὰ ἐξελέγετο!.. θὰ ἦτο βουλευτὴς ὁ Σαρβέ! Θὰ ἔβλεπε τὸ ὄνομά του τυπωμένον εἰς τὴν *Ἐφημερίδα τῆς Κυβερνήσεως*. Θὰ κατῴκειεν εἰς Παρισίους, θὰ προσεκαλεῖτο εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ κ. Θιέρσου καὶ θὰ ἔβλεπε, θὰ ἔβλεπεν ὁριστικῶς, ἂν ἦτο πλασμένος μόνον καὶ μόνον «διὰ νὰ εἶνε ἔγγαμος» ὡς εἶχεν εἴπει αὐτῷ ἄλλοτε ἡ Στεφανία.

Τὸ πεῖσμά του ηὐξήθη ἐπὶ τοσοῦτον ὥστε ὁ ἔμπορος ἀπεφάσισε νὰ πωλήσῃ τὰ πλινθοποιεῖα τοῦ Νερμὼν εἰς ἑταιρίαν τινὰ καὶ ἐρρίφθη πλησίστιος εἰς τὴν πολιτικήν. Προφανῶς ἀνὴρ κατέχων τοιαύτην κοινωνικὴν θέσιν καὶ τοιαύτην ἀτομικὴν δραστηριότητα δὲν ἠδύνατο νὰ μένῃ συντετριμμένος ὑπὸ τὸν γελοῖον ἐκεῖνον ἀριθμὸν τῶν ἑ-κα-τόν- πε-νῆν-τα- ἑ-πτὰ ψήφων, τῆς ὑπεροχῆς τοῦ Ζαβουγιέ. Ἐτέθη λοιπὸν ἐπὶ τὸ ἔργον ὁ Σαρβέ· εἰργάσθη ὡς βοῦς ἀροτὴρ εἰς τὸν ἐκλογικὸν ἀγρόν· ἔσπειρεν ὑποχρεώσεις καὶ ὑποσχέσεις, τοὺς κόκκους αὐτοὺς τῆς ψηφοφορίας καὶ μεθ' ἁγίας ὑπομονῆς φακίρου ἢ ὑποψηφίου διῆλθεν ἡμέρας καὶ ἔτη ὁλόκληρα παρασκευάζων τὴν ἐπανόρθωσιν τῆς πρώτης ἥττης, ἣν ἡ ἰσχυρογνωμοσύνη του εἶχεν ἀποφασίσει νὰ ὑφαρπάσῃ ἀπὸ τὸ πεπρωμένον.

Ὁ Μεδερῖκος Σαρβὲ δὲν ἐπρόκειτο πολὺ νὰ κοπιάσῃ ὅπως καταστῇ ὑποψήφιος εὐάρεστος παρὰ τοῖς σημαντικωτέροις τῶν ἐκλογέων. Ὁ πρώην πλινθοποιὸς ἦτο ἀνὴρ εὐειδὴς μὲ πρόσωπον φιλομειδές, μὲ τὴν βῖνα εὐθεῖαν ὡς ρωμαϊκῆς προτομῆς—ἧς ὅμως δὲν ἦτο γνήσιον τὸ ἀρχαῖον σχῆμα—μὲ τὸν πώγωνα ἐξυρισμένον, μὲ τὰ χείλη πορφυρᾶ, μὲ παραγναθίδας καὶ μὲ τὸ κρανίον ἀρκετὰ ἀπεψιλωμένον. Εἶχε τὸ ἦθος ἀστοῦ εὐπόρου, ἐκέκτητο δὲ καὶ τὴν ἀξιέραστον ἐκείνην εὐσαρκίαν, ἥτις παρέχει κάποιαν ἀξιοπρέπειαν εἰς τοὺς ἄνδρας, τὴν ἀξιοπρέπειαν τῆς γαστρός. Πρὸς τούτοις εἶχε φωνὴν ὡραίαν, ἰσχυράν, διαυγῆ, τὸν λόγον δὲ εὐχερῆ καὶ χυδαῖον ὅστις εἶνε τρόπον τινὰ ὁ *λάγκερος* οἶνος τῆς εὐγλωττίας. Οἱ χωρικοὶ τοῦ νομοῦ Σηκουάνα καὶ Μάρνης δὲν τὸν εὕρισκον ὑπερήφανον, οἱ ἐργάται τὸν ἠνείχοντο ἂν καὶ ἀστὸν διότι ἐκήρυσσεν εὐχαρίστως ὅτι ὁ σοσιαλισμὸς εἶνε καλὸς κατ' ἀρχήν -μόνον κατ' ἀρχήν- οἱ δὲ ἀστοὶ συναισθανόμενοι ὅτι ἀνήκεν εἰς τὰς τάξεις των παρεδέχοντο ἑνίας τῶν κατ' αὐτοὺς τολμηρῶν ἰδεῶν του ἐπειδὴ ἐγίνωσκον ὅτι ἦτο πλούσιος καὶ εἰς τὸ ὕστερον ὕστερον ἐντόνως συντηρητικός. Ὁ ἀγαθὸς Σαρβὲ ἠδύνατο πολὺ εὐλόγως νὰ προσδοκᾷ ὅτι ἔμελλε ν' ἀνατρέψῃ μίαν ἡμέραν τὸν χονδρὸν Ζαβουγιέ. Τὸ ἀληθὲς ὅμως εἶνε ὅτι τὰ φυσικὰ καὶ ρητορικά του πλεονεκτήματα καὶ αἱ ἐγκάρδιοι χειραψίαι του ὀλίγον θὰ τὸν ἐχρησίμευον, ἂν δὲν εἶχεν ὑπὲρ αὐτοῦ τὴν κυρίαν Ἐρβλαί. Ἐγίνωσκε καλῶς ὁ Μεδερῖκος Σαρβὲ τί ἐσήμαινεν ἡ κυρία Ἐρβλαὶ διὰ τὸ διαμέρισμα ὅπερ ἐπόθει ν' ἀντιπροσωπεύσῃ. Χήρα πολιτικοῦ τινος κατὰ προσδοκίαν ἀνδρός, οὗτινος συνείχιζε τὰς παραδόσεις, θυγάτηρ δὲ ἀνδρὸς κοινοβουλευτικοῦ τῆς ἐποχῆς τοῦ Λουδοβίκου Φιλίππου, γενομένου ριζοσπάστου μετὰ τὸ 1848 ἡ κυρία Ἐρβλαὶ εὐειδεστάτη, ὡς ἔλεγον, καὶ πάντοτε νεάζουσα ἐφαίνετο ὅπως καὶ ὁ Αἰμύλιος Δυκᾶς ἓν καὶ μόνον ἔχουσα πάθος, τὴν πολιτικήν. Ἠσχολεῖτο περὶ τὴν πολιτικὴν εἰς Παρισίους, ἐν τῇ αἰθούσῃ της

κατὰ τὸν χειμῶνα· ἠσχολεῖτο εἰς αὐτὴν ἐν τῇ ἐπαύλει της εἰς τὰ περίχωρα τοῦ Μελὲν κατὰ τὸ θέρος· ἠσχολεῖτο πανταχοῦ καὶ πάντοτε. Καὶ εἰς τὰς περιπλοκὰς ταύτας τοῦ ἄβακος τῆς πολιτικῆς ἐδαπάνα τὴν σφριγῶσαν δραστηριότητα πυρετώδους ἰδιοσυγκρασίας, ἐξόχως νευρικῆς καὶ τὴν ὑπερεξημμένην νοημοσύνην της.

Ἀπὸ λίαν τρυφερᾶς ἡλικίας ἡ Ἐρρικέτα Ριβὰρ εἶχε ζήσει ἐντὸς τῆς εἰδικῆς ἐκείνης ἀτμοσφαίρας, ἐντὸς τοῦ ἰδιαιτέρου κόσμου ἐν ᾧ ἡ πτῶσις τοῦ ὑπουργείου θεωρεῖται γεγονὸς σημαντικόν, συμφορὰ ἢ εὐδαιμονία ἀναλόγως πρὸς τὰς δοξασίας καὶ τοὺς καιρούς. Εἶχεν ἀκούσει τὸν πατέρα της λαλοῦντα μετὰ θέρμης περὶ *ἐπερωτήσεων*, περὶ *πλαστῆς πλειοψηφίας*, περὶ *ἀληθῶν συμμαχιῶν*. Εἶχε μόλις ἀπογαλακτισθῆ καὶ ἐγίνωσκεν ἤδη τί ἐσήμαινεν ἐπιτροπὴ κοινοβουλευτική! Ἀντὶ δὲ νὰ αἰσθανθῇ ἀποστροφὴν καὶ φρίκην πρὸς τὴν ἰδιάζουσαν ταύτην μαγειρικήν, ἧς ἔβλεπε τὰ καρυκεύματα ἐν τῇ οἰκίᾳ της, ἀπεναντίας προσεκολλᾶτο μετ' ἐνθουσιασμοῦ εἰς τὴν τάξιν ἐκείνην, ἥτις κυρίως δὲν εἶνε τάξις, καὶ ἀφοῦ ἔσχεν ὡς πατέρα ἕνα γέροντα κοινοβουλευτικόν, ὠνειροπόλει ν' ἀποκτήσῃ ὡς σύζυγον πολιτικὸν ἄνδρα.

Ὁ κ. Ἐρβλαί, ὃν ἐνυμφεύθη ἠδύνατο, ἂν ἤθελε, νὰ ἐπιδοθῇ εἰς πᾶσαν φιλάρεσκον καὶ χαρίεσσαν μετὰ τῆς πολιτικῆς ἀναστροφήν. Ἡτοιμάζετο μάλιστα ν' ἀφεθῇ εἰς αὐτὴν ψυχῇ καὶ σώματι. Ἦτο πλουσιώτατος. Μέγας γεωκτήμων, ἀγρονόμος πεπαιδευμένος, δραστήριος τὸν χαρακτῆρα καὶ συμπαθὴς τοὺς τρόπους ὁ σύζυγος τῆς Ἐρρικέτας ἂν ἤθελε ζήσει ἤθελε βεβαίως γείνει ὑπουργὸς τῇ ἐνεργείᾳ τῆς συζύγου του. Ἀλλ' ὁ Ἐρβλαὶ ἀπέθανε κατὰ τρόπον θλιβερώτατον καὶ λίαν προώρως. Τὸν μετεκόμισαν ἑσπέραν τινὰ εἰς τὴν ἔπαυλιν ἐπὶ φορείου, πεσόντα ἀπὸ τοῦ ἵππου του ἐντὸς τοῦ δάσους τοῦ Φονταινεβλώ. Κατὰ τὴν βραδεῖαν ἀγωνίαν τοῦ ἀτυχοῦς ἡ Ἐρρικέττα ἐδείχθη πλήρης ἐνεργείας καὶ κατατεθλιμμένη, μετ' ἀπελπισίας διαφιλονεικοῦσα πρὸς τὸν θάνατον τὸ ὂν τὸ κατὰ τὸ ἥμισυ συντετριμμένον, οὗτινος ἡ χεὶρ ἔσφιγγε τὴν ἰδικήν της, ἀλλὰ τὸ ὁποῖον δὲν ἐλάλει πλέον... Μετ' ὀλίγον ἀπέμενε μόνη ἐν ἡλικίᾳ τριάκοντα ἐτῶν θρηνοῦσα τὸν σύζυγον ὃν ἠγάπα πρὸ πάντων ὡς ζῶσαν ἐλπίδα, ὡς τὴν ἐνσάρκωσιν τῶν φιλοδόξων σκοπῶν της.

Συνέβαινον ταῦτα κατὰ τὰς παραμονὰς τοῦ πολέμου. Διαρκούσης τῆς ἐποχῆς τῶν δοκιμασιῶν, ἡ Ἐρρικέττα ἀποκλεισθεῖσα ἐντὸς τῶν Παρισίων κατέβαλεν ἀτρύτους κόπους, ἐγένετο νοσοκόμος, ἔτρεχε παντοῦ ἐλησμόνησε τὴν πολιτικὴν καὶ ἠσχολήθη μόνον περὶ τῶν τραυματιῶν, εἶτα ἐπιστασῶν τῶν ἐκλογῶν ἐπανῆλθεν εἰς τὴν ἐν Σηκουάνᾳ καὶ Μάρνῃ ἔπαυλίν της καὶ μετὰ πάσης ἀφελείας καὶ φυσικότητος, ὡς νὰ ἔζη ἀκόμη ὁ Ἐρβλαὶ καὶ νὰ ἐνήργει ὑπὲρ αὐτοῦ, ἀνέλαβε τὴν διεύθυνσιν τῆς κοινῆς γνώμης. Ὑπεστήριζε τὴν ὑποψηφιότητα τοῦ Ζαβουγιὲ μόνον καὶ μόνον διότι ὁ Ζαβουγιὲ εἶχεν ἄλλοτε σχετισθῆ μετὰ τοῦ Ἐρβλαὶ καὶ διότι ὁ χονδράνθρωπος αὐτὸς λίαν εὐφυῶς φερόμενος ἐπεσκέψατο τὴν νεαρὰν γυναῖκα ἐπικαλούμενος τὴν ἀπροστασίαν της.»

— Τὴν προστασίαν μου! Ἀλλ' ἐγὼ δὲν ψηφίζω, κύριε Ζαβουγιέ!

— Διὰ τοῦτο δὲν ζητῶ τὴν ψῆφον σας, κυρία, ἀλλὰ τὴν προστασίαν σας. Αἱ γυναῖκες δὲν ψηφίζουν, ἀλλὰ διευθύνουν τὰς ψήφους τῶν ἄλλων. Αὔριον θὰ ἤμην βουλευτής, ἂν ἤμην σήμερον ὁ ὑποψήφιος τῶν γυναικῶν.

Τὸ φιλοφρόνημα τοῦ Ζαβουγιὲ ἐξησφάλισεν αὐτῷ πολύτιμον συνεργάτιδα. Ἡ κυρία Ἐρβλαὶ ἐπήγαινεν, ἤρχετο, διέτρεχε τὰ πέριξ, εἰργάζετο ἀκαμάτως ὡς νὰ ἐπρόκειτο περὶ ἀτομικῆς ἐκλογῆς. Μίαν τῶν ἡμερῶν προσεκάλεσεν εἰς τὴν ἔπαυλίν της ὅλους τοὺς δημάρχους τῶν περιχώρων καὶ ἀπήγγειλε πρὸς αὐτοὺς ἀληθῆ ἀγόρευσιν, ἣν ἠδύνατο στενογράφος τις νὰ διασώσῃ. «Τὸ δίκαιον, εἶπεν, ὁ ὀρθὸς λόγος, ἡ φιλοπατρία, συνηγοροῦσιν ὑπὲρ τῆς ὑποψηφιότητος τοῦ Ζαβουγιέ... Κατὰ τὰς στιγμὰς ταύτας τῶν δοκιμασιῶν, καθ' ἃς ἡ πατρὶς κλονίζεται, ἄριστα θὰ πράξωμεν ἂν καταφύγωμεν ὑπὸ τὴν αἰγῖδα τοῦ Ζαβουγιέ...» Οἱ ἀκροαταὶ τῆς κυρίας Ἐρβλαὶ διαστέλλοντες μετ' ἐκπλήξεως τοὺς ὀφθαλμοὺς ἐμάνθανον διὰ πρώτην φορὰν καὶ οὐχὶ ἄνευ εὐχαριστήσεως ὅτι ὁ χονδρὸς Ζαβουγιὲ ἦτο κάτοχος αἰγίδος.

Ἡ *αἰγὶς* αὕτη συνετέλεσεν ἀναμφιβόλως πολὺ εἰς τὸν θρίαμβον τοῦ Ζαβουγιέ. Ἴσως τὰς περιφήμους ἑκατὸν πεντήκοντα ψήφους, τὰς παροργιζούσας καὶ ταπεινούσας τόσον τὸν Σαρβὲ ἡ ὑποψηφιότης τοῦ Ζαβουγιὲ ὤφειλεν εἰς τὴν κυρίαν Ἐρβλαὶ καὶ εἰς τὴν αἰγίδα δι' ἧς αὕτη ἐσκέπασε τὸν ὑποψήφιον. Διὰ τοῦτο ὅτε ὁ Σαρβὲ ἀπεφάσισεν ὁριστικῶς νὰ κατέλθῃ εἰς τὴν *κονίστραν τῆς πολιτικῆς* (ὁ Μεδερῖκος δὲν ἐλησμόνει οὐδεμίαν τῶν ἐμφαντικῶν αὐτῶν ἐκφράσεων αἵτινες ἀποτελοῦσι τὰ κοσμήματα τοῦ κοινοβουλευτικοῦ βίου) ἐσυλλογίσθη ἀμέσως νὰ ἐξασφαλίσῃ τοὐλάχιστον τὴν οὐδετερότητα τῆς κυρίας Ἐρβλαί.

Ἐγίνωσκεν ὅτι ἡ Ἐρρικέττα δὲν ἦτο εὐχαριστημένη, διόλου εὐχαριστημένη ἀπὸ τὸν βουλευτήν της. Ὁ χονδρὸς Ζαβουγιὲ λίαν ταχέως ἔδειξε τὴν ἀχαριστίαν του. Δὲν ὑπεῖκεν εἰς τὴν ἀνάγκην τοῦ νὰ ἐμφανίζηται τὸν χειμῶνα εἰς τὴν αἴθουσαν τῆς κυρίας Ἐρβλαί. Ἐγένοντο αὐτόθι ἀναγνώσματα σοβαρά, συζητήσεις περὶ τῆς *Κιτρίνης Βίβλου*, εἰκασίαι ἐκ προκαταβολῆς περὶ τοῦ ἀποτελέσματος τῶν μελλουσῶν ψηφοφοριῶν. Ὁ Ζαβουγιέ, πρώην συμβολαιογράφος ἠρέσκετο μᾶλλον νὰ διέρχηται τὴν ἑσπέραν εἰς τὰ μικρὰ θέατρα ἢ εἰς τὰς τοιαύτας ὁμηγύρεις καὶ ἡ κυρία Ἐρβλαὶ τὸν ἔψεγε, διότι δὲν ἐτήρει ἐπιμελῶς ποιάν τινα δημοκρατικὴν περὶ τὰ ἤθη αὐστηρότητα. Εἶχε θεαθῆ ὁ Ζαβουγιὲ περιφέρων τὴν αἰγίδα του εἰς τὸ θέατρον τῶν Φολὶ-Μπερζὲρ! Ἄλλως τε ὁ ἀπερίσκεπτος Ζαβουγιὲ ἐν στιγμῇ τινι εἰλικρινοῦς διαχύσεως ἐξεφράσθη λόγους τινάς, ὧν ἡ ἠχὼ ἐξωγκωμένη ἔφθασε καὶ μέχρι τῆς παρὰ τὴν ὁδὸν Σωσέ-δ'-Ἀντὲν αἰθούσης τῆς Ἐρρικέττας.

— Διατὶ δὲν συχνάζετε πλέον τακτικὰ εἰς τὴν αἴθουσαν τῆς κυρίας Ἐρβλαί; τὸν ἠρώτησεν ὁ νομάρχης τοῦ Σηκουάνα καὶ Μάρνης ὅστις κατὰ τὰ συχνὰ αὐτοῦ εἰς Παρισίους ταξείδια οὐδέποτε παρημέλει νὰ ἐπισκέπτηται ἐκείνην ἣν ἀπεκάλει «ὡραίαν διοικουμένην του.»

— Διατί; ἀπήντησεν ὁ Ζαβουγιέ· διότι βαρύνομαι ἐκεῖ. Εἰς τὴν οἰκίαν τῆς κυρίας Ἐρβλαὶ γίνεται πολὺς λόγος περὶ πολιτικῆς. Προτιμῶ κάλλιον νὰ περάσω τὴν βραδυάν μου ἀκούων τὴν Ζουδίκ.

Οἱ λόγοι του ἀνηνέχθησαν πρὸς τὴν κυρίαν Ἐρβλαὶ ἴσως μάλιστα διεσκευασμένοι κάλλιον ὑπὸ τῆς διαβολῆς, ἔκτοτε δὲ ὁ βουλευτὴς προεγράφη ὑπὸ τῆς Μεγάλης Ἐκλεκτορίσσης. Ὁ Μεδερῖκος τὸ ἔμαθεν. Διπλωματικῷ τῷ τρόπῳ προσεπάθησε νὰ καταστήσῃ γνωστοὺς τῇ κυρίᾳ Ἐρβλαὶ τοὺς φιλοδόξους σκοπούς, ὧν ἐνεφορεῖτο. Εἶχον ἀμφότεροι κοινὸν ἰατρόν, τὸν δόκτωρα Βίρτζ, ἀγαθὸν Ἀλσατὸν φλύαρον καὶ πνευματώδη, ὅστις προθύμως ἐπανελάμβανεν εἰς τὴν Ἐρρικέταν πᾶν ὅ,τι ὁ Σαρβὲ ἐφρόνει καὶ ἔλεγε περὶ αὐτῆς. Ἡ δὲ κυρία Ἐρβλαὶ εὕρισκε τὸν ὑποψήφιον ἐξόχως νοήμονα, ναί... πολύ, πολὺ νοήμονα.

Πρωΐαν τινὰ ἡ κυρία Ἐρβλαὶ καταληφθεῖσα ὑπὸ ἀσημάντου νευρικοῦ πυρετοῦ, προσεκάλεσε τὸν δόκτωρα Βίρτζ, ὅστις εἶπεν αὐτῇ, ἐνῷ ταυτοχρόνως ἔγραφε μίαν συνταγὴν διὰ τὸν τύπον:

— Θὰ ὑπάγω νὰ ἴδω τὸν θαυμαστήν σας... τώρα ἀφοῦ φύγω ἀπ' ἐδῶ.

— Ποῖον θαυμαστήν;

— Ἔχετε δίκαιον· οἱ θαυμασταί σας εἶναι πολλοί, σᾶς ζητῶ συγγνώμην· αὐτὸς ὅμως εἶναι φανατικός.

— Ὁ κύριος Σαρβέ;

— Ὁ κύριος Σαρβέ! Ἄ, ἄ! ἐμαντεύσατε... τοῦτο προέρχεται ἐκ τῆς συμπαθείας... Εἰξεύρετε πῶς σᾶς ἀποκαλεῖ ὁ κύριος Σαρβέ;

— Ὄχι.

— Κυρίαν Ρολὰν περισσότερον Παρισινὴν παρὰ Ρωμαίαν.

Ἡ κυρία Ἐρβλαὶ ἐμειδίασεν ἀκούσασα τὸ φιλοφρόνημα καὶ μετ' ὀλίγον παρεκάλεσε τὸν ἰατρὸν νὰ ὁδηγήσῃ πρὸς αὐτὴν τὸν Μεδερῖκον, διότι ἐπεθύμει νὰ γνωρίζῃ ὅλους τοὺς εὐφυεῖς ἀνθρώπους.

Ὁ Σαρβὲ ὑπερεχάρη. Ἐννόει ὁποίαν ἰσχυρὰν σύμμαχον θὰ εἶχε μετ' ὀλίγον ὑπὲρ αὐτοῦ. Ἐσκέφθη δι' ὅλης τῆς ἑσπέρας τῆς προηγηθείσης τῆς ἡμέρας καθ' ἣν ἔμελλε νὰ παρουσιασθῇ, ὅπως ἀνεύρῃ τὴν ἁβρὰν καὶ εὐσέβαστον φράσιν τὴν ὁποίαν θ' ἀπέτεινεν ὡς ἀνθοδέσμην καθ' ἣν στιγμὴν θὰ ὑπεκλίνετο πρὸ τῆς νεαρᾶς γυναικός. Ἤθελε νὰ φανῇ ἀβρόφρων ἄνευ οἰκειότητος, κολακευόμενος ἐκ τῆς δεξιώσεως ἄνευ ταπεινώσεως καὶ ἐσυλλογίζετο, ἀναλογιζόμενος τὴν μέλλουσαν συνέντευξίν του μετὰ πυργοδεσποίνης περιβεβλημένης τὸν τίτλον τῆς πολίτιδος, τίνι τρόπῳ οἱ παρουσιαζόμενοι φέρονται πρὸς τὰς βασιλίσσας.

Συνέβη ὅμως ὥστε, ἐνῷ ὁ κύριος Σαρβὲ ἐνόμιζεν ὅτι θὰ συνήντα μίαν πολιτικομανῆ κυρίαν λαλοῦσαν τὴν γλῶσσαν τῆς γραφειοκρατίας, νὰ ἐκπλαγῇ τὰ μέγιστα καὶ ὁπωσοῦν νὰ ταραχθῇ συναντήσας θελκτικωτάτην γυναῖκα μὲ ὡραίους ὀφθαλμούς, μὲ ὡραιοτάτας μικρὰς χεῖρας, μὲ λεπτὴν ῥῖνα καὶ μέτωπον παιδικὸν ὑπὸ μέλαιναν βοστρυχισμένην κόμην. Ἡ Ἐρρικέττα ἦτο εὐειδὴς καὶ τι πλέον μάλιστα, εὐάρεστος μὲ τὸ θελκτικόν της μειδίαμα καὶ τὴν λεπτοφυᾶ κατασκευήν της. Ἔλεγον ὅτι ἦτο ὁπωσοῦν ἰσχνή· ἀλλὰ καὶ αὐτὴ ἡ ἰσχνότης της, ἡ μᾶλλον κατὰ τὸ φαινόμενον ἡ πραγματικὴ παρεῖχεν αὐτῇ εὐλυγισίαν καὶ ζωηρότητα σχεδὸν παιδικὴν εἰς τὰ κινήματά της. Ἐλάλει πολλὰ καὶ ὁπωσοῦν ταχέως, πλὴν οἱ λόγοι της εἶχον θέλγητρον καὶ ὡσεὶ ψήγματα χρυσοῦ ἐφαίνοντο ἀπαστράπτοντα ἐντὸς τοῦ χειμάρρου τῆς εὐφραδείας της ὅπως εἰς τὰ ρυάκια ἐν οἷς οἱ χρυσοθῆραι εὑρίσκουσι θησαυρόν.

Ὁ Μεδερῖκος Σαρβὲ ἐθαμβώθη. Εἰσῆλθεν εἰς τὴν οἰκίαν τῆς κυρίας Σαρβὲ ὅπως συνομιλήσῃ περὶ τῶν πολιτικῶν καὶ ἐξῆλθε μὴ ἐνθυμούμενος κἂν πλέον τὴν ἐκλογήν του, μὴ βλέπων ἄλλο τι πρὸ αὐτοῦ εἰμὴ δύο μέλανας μεγάλους ὀφθαλμοὺς μᾶλλον πνευματώδεις ἢ καυστικοὺς καὶ μέλανας βοστρύχους ταλαντευομένους πέριξ λευκοῦ μετώπου. Ἀπὸ τῆς πρώτης ταύτης ἐπισκέψεως ὁ Σαρβὲ ᾐσθάνετο τὸν πειρασμὸν νὰ θέσῃ ἕτερον εἶδος ὑποψηφιότητος, ἐπανήρχετο δ' αἴφνης εἰς τὴν μνήμην του ἡ συμβουλὴ τῆς Στεφανίας: «Εἶσαι πλασμένος διὰ νὰ εἶσαι ἔγγαμος.»

Ἔγγαμος!.. Διατί ὄχι; Ἦτο ἀκόμη σφριγῶν ἀκμαῖος καθ' ὅλα. Ἐν ἡλικίᾳ τεσσαράκοντα

ἐτῶν ἔστω καὶ παραγεγραμμένων τὸ νὰ νυμφευθῇ τις γυναῖκα τριακοντούτιδα δὲν εἶνε καθαυτὸ εἰπεῖν παραφροσύνη. Εἶνε ἀληθὲς ὅτι ἡ κυρία Ἐρβλαὶ δὲν ἦτο γυνὴ κοινοῦ χαρακτῆρος· ἀλλ' ὁ Σαρβὲ δὲν ἐφοβεῖτο ποσῶς τὴν ὑπεροχὴν τῆς γυναικός· ἦτο κατ' ἀρχὴν ὑπὲρ τῆς ἰσορροπίας τῶν καθηκόντων καὶ τῆς ἰσότητος μεταξὺ τῶν δύο φύλων.

Ἀφοῦ ἀπῆλθεν ἐκ τῆς οἰκίας τῆς κυρίας Ἐρβλαὶ μετὰ τὴν πρώτην ταύτην συνέντευξιν ἀνησύχει ὀλιγώτερον περὶ τοῦ πολιτικοῦ του μέλλοντος ἢ περὶ τῆς ἐντυπώσεως ἣν ἐνεποίησεν εἰς τὴν ὡραίαν χήραν. Ἡ ἐντύπωσις ὅμως δὲν ἦτο διόλου κακή. Ἡ κυρία Ἐρβλαὶ εὗρε τὸν Μεδερῖκον ἀξιέραστον καὶ εὐφυᾶ· ἄλλως τε ἦτο καὶ ὡραῖος ὡς ἀνήρ. Ὁ κορμὸς ἦτο ὀλίγον τι ὑψηλὸς καὶ αἱ κνῆμαι ὀλίγον τι βραχεῖαι· ἀλλ' ἡ Ἐρρικέττα ἐσυλλογίζετο ὅτι τὸ τοιοῦτο ἦτο σχεδὸν προτέρημα σχετικῶς πρὸς τὸ στάδιον εἰς ὃ ὁ Σαρβὲ ἤθελε νὰ κατέλθῃ. Ἐπὶ τοῦ βήματος μόνος ὁ θώραξ τοῦ ῥήτορος φαίνεται, ὅπως διὰ τὸν ἱππέα τὸ στῆθος, οἱ ὦμοι καὶ οἱ μυῶνες τοῦ θώρακος εἶνε τὰ μόνα ὁρατὰ μέρη. Τὰ λοιπὰ ἔχουσι δευτερεύουσαν σημασίαν.

Τὰ δύο ἐκεῖνα ἄτομα συνηνωμένα ἤδη ἐκ μιᾶς κοινῆς φιλοδοξίας τοῦ νὰ διαδραματίσωσι πρόσωπον ἐνεργόν, συνδεόμενα δὲ πρὸς ἄλληλα διὰ κοινῆς ὀργῆς κατὰ τοῦ χονδροῦ καὶ ἀξέστου Ζαβουγιὲ συνηντῶντο εἰς στιγμὴν ἐπίκαιρον ὅπως ἡ λίαν φυσικὴ μεταξὺ των συμπάθεια καταστῇ ἐν τάχει πραγματικὴ ἀγάπη. Ὁ Μεδερῖκος ἔβλεπεν ἐν τῇ κυρίᾳ Ἐρβλαὶ θελκτικὴν Ἡγερίαν, ἡ δ' Ἐρρικέττα ἐν τῷ Σαρβὲ ὄργανον πρὸς κυριαρχίαν εὐπειθές. Ἀπλήστως ποθοῦσα τὴν ἰσχύν, διψῶσα τὴν ἐπίδειξιν, τὴν κίνησιν καὶ τὸν θόρυβον, δὲν ἠδύνατο νὰ θεωρῇ τὸν Ζαβουγιὲ μὲ τὰ ταπεινὰ ὁρμέμφυτα ἐπαρχιώτου καταποθέντος ὑπὸ τοῦ παρισινοῦ βίου ὡς τὸν κατάλληλον καὶ ἰσχύοντα βουλευτὴν τὸν μέλλοντα νὰ καταστήσῃ τὴν αἴθουσαν τῆς διαπρεποῦς γυναικὸς κέντρον τοῦ ἐκλογικοῦ διαμερίσματος καὶ μάλιστα κέντρον ἐπιφανὲς τῶν Παρισίων. Ἄλλως τε ὁ Ζαβουγιὲ εἶχε *γυναῖκα*, κατὰ τὴν χυδαίαν φράσιν του, καὶ ἡ ὑπερμεγέθης κυρία Ζαβουγιὲ μὲ τὸν στηθόδεσμόν της τὸν κομψὸν ὡς κοιλίαν κολοκύνθης καὶ μὲ τὰς χονδρὰς χεῖράς της διεσχασμένας καὶ ἐρυθρὰς ὡς πόδας ἀστακοῦ ἐφθοῦ δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ ἐμφανισθῇ εἰς αἴθουσαν ἐκλεκτὴν χωρὶς νὰ ἐγκολάψῃ τὸ στίγμα τοῦ γελοίου εἰς τὴν ὀμήγυριν.

Ὁ Σαρβὲ ἀπεναντίας διετέλει ἐν χηρείᾳ· ὁ Σαρβὲ ἦτο ἐλεύθερος· ὁ Σαρβὲ ἦτο ἀκριβῶς ὁ βουλευτής, ὃν ὠνειροπόλει ἡ κυρία Ἐρβλαί, βουλευτὴς οὗτινος αὐτὴ θὰ ὑπηγόρευε τὴν ψῆφον, θὰ διέπλαττε τὴν τύχην καὶ θὰ παρεσκεύαζε τὸ μέλλον. Εἶχε νὰ δαπανήσῃ τόσην τεραστίαν ἐγκεφαλικὴν ζωτικότητα αὐτὴ ἡ λεπτοφυὴς καὶ ἀεικίνητος Ἐρρικέττα! Δὲν θὰ ἐδίσταζε ν' ἀναδεχθῇ τὴν κυβέρνησιν ὁλοκλήρου τοῦ κόσμου. Ἦτο ἐκ τῶν φιλοδόξων ἐκείνων γυναικῶν τῶν ταπεινῶν τὴν γενετήν, αἵτινες εἰσι τρόπον τινὰ αἱ τσαρίναι τῆς ἀστικῆς τάξεως. Πάνθ' ὅσα εἶχεν ἀναγνώσει ἐστροβιλίζοντο ἐντὸς τῆς κεφαλῆς της, μὴ ἔχουσα δὲ φρόνησιν πολλὴν καὶ μόλις κεκτημένη τὸν κοινὸν νοῦν ἐσκέπτετο μόνον τίνι τρόπῳ νὰ πληρώσῃ διὰ παντοίων ἐνασχολήσεων ἀναγομένων εἰς ὅσον τὸ δυνατὸν ὑψηλὴν τάξιν πραγμάτων τὸ κενὸν τῆς καρδίας της καὶ τὴν ἀνίαν τοῦ βίου της.

Ναί, ναί! ὁ Μεδερῖκος ἦτο ὁ ἀνήρ, ὁ ὑποψήφιος τῶν ὀνείρων της. Θὰ ἐλάμβανεν αὐτὸν ὡς ἀλεξήνεμον, ὡς σκέπην καὶ ὄπισθέν του θὰ κατεγίνετο εἰς τὴν ὑψηλὴν πολιτικὴν ἐν πάσῃ ἀνέσει. Ἀλεξήνεμον; Κᾶτι τι πλέον μάλιστα. Ὁ Σαρβὲ εἶχεν ἐπίσης καὶ αὐτὸς μίαν αἰγίδα ὅπως ὁ Ζαβουγιέ, ἡ δὲ αἰγὶς αὕτη θὰ προήσπιζεν ἐν ταυτῷ τὰ συμφέροντα τῆς πατρίδος καὶ τὰς φιλοδοξίας τῆς κυρίας Ἐρβλαί.

Οὐδέποτε ἐπῆλθεν ἡ ἰδέα εἰς τὴν Ἐρρικέτταν ὅτι εἰς τὰς σχέσεις αἵτινες συνήπτοντο φυσικώτατα μεταξὺ δύο ἐν τῇ ἐξοχῇ γειτόνων θὰ παρεισέδυεν ἄλλο τι ἐκτὸς τῆς πολιτικῆς καὶ τῆς φιλίας. Ἀλλ' ὁ διαβολάνθρωπος ἐκεῖνος Σαρβὲ ἐπέμενε νὰ μὴ ἀποχωρίσῃ τὴν γυναῖκα ἀπὸ τῆς Ἠγερίας. Ἤθελε νὰ παράσχῃ καταφύγιον καὶ εἰς τὸν ἔρωτα ὑπὸ τὴν περίφημον αἰγίδα ὅπως ὑπὸ τὴν πολύχρουν σκηνὴν φιλέρωτος πανηγύρεως. Καὶ διατὶ τάχα ἡ κυρία Ἐρβλαὶ νὰ ἔχῃ τὴν χεῖρα τόσον λευκὴν καὶ τὴν κόμην τόσον μέλαιναν; Ὁ Μεδερῖκος δὲν ἠδύνατο νὰ ἴδῃ τοὺς ἐνουλισμένους ἐκείνους βοστρύχους ἐπὶ τοῦ μετώπου της χωρὶς νὰ αἰσθανθῇ τὸν πειρασμὸν τοῦ νὰ θωπεύσῃ αὐτοὺς διὰ τῶν δακτύλων του· ὅτε δὲ ἔτεινεν αὐτῷ τὴν χεῖρα, τὴν ὡραίαν ἐκείνην μικρὰν καὶ λεπτοφυᾶ χεῖρα, σφοδρὰν ἐδοκίμαζε ταραχὴν ἐν τῇ χειραψίᾳ ταύτῃ τῇ μεταξὺ συντρόφων καὶ συμμάχων.

Ὁ Σαρβὲ ἠδύνατο νὰ διακινδυνεύσῃ τὰ πάντα προσπαθῶν νὰ μεταφέρῃ κατὰ τὸ σύνηθες ὕφος του τὰς ἐξαιρέτους ἐκείνας σχέσεις «ἀπὸ τοῦ πεδίου τῆς πολιτικῆς εἰς τὸ πεδίον τοῦ ἔρωτος». Ἀλλ' ὅτε κατέστησε δήλους πρὸς τὴν Ἐρρικέτταν τὰς περὶ τῆς τοιαύτης μεταφορᾶς προθέσεις του καὶ τὰ σχέδιά του, αἱ μεταξὺ αὐτοῦ καὶ ἐκείνης ἐπίσημοι σχέσεις εἶχον καταστῇ ἤδη τόσον ἐγκάρδιοι, ὥστε ἡ κυρία Ἐρβλαὶ δὲν δυσηρεστήθη ποσῶς. Παρεκάλεσεν αὕτη ἐν τούτοις τὸν δόκτωρα Βὶρτζ ἐπιφορτισθέντα παρὰ τοῦ Μεδερίκου νὰ ἐρωτήσῃ τὴν νεαρὰν χήραν ἂν συγκατατίθετο νὰ γείνῃ κυρία Σαρβὲ νὰ δηλώσῃ πρὸς τὸν ἀντίπαλον τοῦ Ζαβουγιὲ ὅτι αὐτὴ οὐδέποτε θὰ ἐνυμφεύετο ἐκ νέου. «Ὤ, οὐδέποτε! . . . οὐδέποτε ὁριστικῶς. Καὶ διὰ ποῖον λόγον ἄρά γε;»

Ἡ ἀπάντησις καὶ ἡ ἐρώτησις ἔκαμον τὸν ἰατρὸν νὰ μειδιάσῃ, ἐνῷ ἀπήλπισαν τὸν Μεδερῖκον.

Ὅτε ὁ Σαρβὲ ἐπανεῖδε κατόπιν τὴν Ἐρρικέτταν, τὴν ἠρώτησεν ἂν μετὰ τοιαύτην ἄρνησιν δὲν ἐθεώρει ὡς ἀδιακρισίαν τὸ νὰ τὸν βλέπῃ ἐξακολουθοῦντα τὰς ἐπισκέψεις του ὡς καὶ κατὰ τὸ παρελθόν.

—Καὶ ποῦ ἔγκειται ἡ ἀδιακρισία εἰς αὐτό, φίλτατέ μου Σαρβέ; εἶπεν αὕτη. Δὲν εἴμεθα δύο συνέταιροι;

— Ναί, βεβαίως· ἀλλ' ὁ κόσμος . . .

— Ὁ κόσμος; ὁ κόσμος; Δὲν ἀναγνωρίζω τὴν γνώμην του· δὲν πιστεύω εἰς ἄλλο τι εἰμὴ εἰς τὴν καθολικὴν ψηφοφορίαν!

— Προσέξατε, κυρία! . . . Εἰς τὴν καθολικὴν ψηφοφορίαν; Καὶ ἂν αὐτὴ ἀπεφαίνετο ὅτι πρέπει νὰ μὲ νυμφευθῆτε;

Ἡ κυρία Ἐρβλαὶ ἐμειδίασεν, εὗρε δὲ ὅτι ὁ Μεδερῖκος ἦτο πολὺ πνευματώδης τὴν ἡμέραν ἐκείνην, ὁ δὲ Μεδερῖκος παρετήρησεν ὅτι εἶχεν ἀφήσει περισσότερον τοῦ συνήθους τὴν εὔμορφον χεῖρά της μεταξὺ τῆς ἰδικῆς του.

Καὶ τὰ ἔτη εἶχον παρέλθει, εἶχον παρέλθει χωρὶς ἡ καθολικὴ ψηφοφορία ν' ἀποφανθῇ ὑπὲρ τοῦ γάμου τῆς κυρίας Ἐρβλαὶ μετὰ τοῦ Μεδερίκου, οὐχὶ ὅμως καὶ χωρὶς ὁ κόσμος, ὁ κόσμος ἐκεῖνος περὶ τῆς γνώμης τοῦ ὁποίου τόσον ὀλίγον ἐνδιεφέρετο ἡ Ἐρρικέττα, νὰ μὴ ὑποψιθυρίζῃ ὅτι ὁ Σαρβὲ συνεδέετο πολὺ στενὰ μετὰ τῆς κυρίας Ἐρβλαί. Ὁ Ζαβουγιὲ μάλιστα, ὃν ὁ Σαρβὲ εἶχε νικήσει κατὰ τὰς τελευταίας ἐκλογάς, ἔλεγεν ὅτι ἦσαν δεμένοι.

["Επεται συνέχεια].

Ἱστορικαὶ Σημειώσεις

ΠΕΡΙ ΑΘΑΝΑΣΙΟΥ ΔΙΑΚΟΥ

Εἶνε πλέον παρ' ὅλων ἀνεγνωρισμένον ὅτι ὁ ἱστορικός, ὁ μέλλων νὰ γράψῃ τὴν ἱστορίαν τῆς μεγάλης ἡμῶν ἐπαναστάσεως, ὅπως ἐμπρέπει εἰς τὴν θέσιν της, ὡς μέγα γεγονὸς τῶν αἰώνων, καὶ εἰς τὰς ὀκταετεῖς αὐτῆς περιπετείας, δὲν εὑρέθη ἀκόμη. Ἀλλ' ἐκτὸς τούτου εἶνε ἐπίσης ἀνεγνωρισμένον ὅτι δὲν συνελέχθη ἀκόμη ἡ δέουσα ἱστορικὴ ὕλη. Αἱ ἐκδοθεῖσαι μέχρι τοῦδε ἱστορίαι καὶ μονογραφίαι δὲν δεικνύουσι τίποτε ἄλλο παρὰ τὴν σπουδὴν τῶν γραψάντων, ὅπως δώσωσί τι εἰς τὴν διψασμένην περιέργειαν τῶν ὁμογενῶν των καὶ διαψεύσεις καὶ διασκευὰς τῶν μὲν παρὰ τῶν δέ. Καὶ οἱ ξένοι ἐπίσης δὲν ὑπῆρξαν εὐτυχέστεροι τῶν ἐντοπίων. Ἀπεδείχθη ὅτι μόνον ἡ κατὰ τόπους ἔρευνα, ἡ ἀκριβὴς ἀναγραφὴ τῶν γεγονότων μέχρι τῶν ἐλαχίστων λεπτομερειῶν, ἡ παράστασις τῶν προσώπων, μέχρι καὶ τῶν μικροτέρων ἀκόμη καὶ αὐτῶν τῶν τοποθεσιῶν εἰ δυνατὸν ἡ περιγραφή, θὰ εἶνε ἡ κατάλληλος καὶ ἀψευδὴς ὕλη, ἐπὶ τῆς ὁποίας θὰ δύναταί τις νὰ βασισθῇ. Καὶ ὁ ἱστορικὸς — ὁπόταν ἔλθῃ — μακρὰν τῆς ἐπηρείας τῶν μεγάλων προσώπων καὶ τῶν οἰκογενειακῶν ὀνομάτων εἰς τὰ ὁποῖα προσέκρουσαν οἱ σύγχρονοι, λαμβάνων ἐκ τῆς μιᾶς ἢ τῆς ἄλλης ὕλης ὅ,τι ἡ ἀτάρακτος ἱστορικὴ αὐτοῦ κρίσις θεωρεῖ ὡς ἄξιον ἀναγραφῆς ἀπορρίπτων δὲ τὸ περιττόν, ζυγίζων καὶ ἐμβαθύνων εἰς τὰ αἴτια ὅσα παρεκίνησαν τὸν μὲν ἢ τὸν δὲ νὰ ἀναφέρῃ τοῦτο τὸ ὄνομα καὶ ὄχι ἐκεῖνο, τὴν τάδε περίστασιν καὶ ὄχι τὴν δεῖνα, νὰ παρασκευάσῃ οὕτω ἔργον τέλειον καὶ ἄξιον τῆς ἀποστολῆς του τῆς μεγάλης.

Ὁπόσον δὲ διαφέρει ἡ τοπικὴ ἔρευνα ἀπὸ τῆς ἐξ ἀκουσμάτων ἀβεβαίων καὶ ἀτάκτων διηγήσεων ἀποδεικνύεται πασιφανῶς ἤδη. Ἀπὸ τῆς ἐνάρξεως τῆς ἐπαναστάσεως καὶ τοῦ μαρτυρικοῦ τέλους τοῦ Διάκου παρῆλθον μέχρι σήμερον ἑξήκοντα καὶ πλέον ἔτη καὶ καθ' ὅλον αὐτὸ τὸ διάστημα πολλοὶ ἔγραψαν καὶ ἐβιογράφησαν τὸν ἄνδρα. Παρ' ὅλων δὲ ἀναφέρεται ὡς αἰτία τῆς ἀλλαγῆς τοῦ βίου του, ἀπὸ ταπεινοῦ διακόνου εἰς κλέφτην, αἱ ἀσελγεῖς ὀρέξεις Τούρκου τινὸς ἀγᾶ. Τοῦτο ὅμως ὄχι μόνον ἀμφισβητεῖται ἀλλὰ τελείως ἀγνοεῖται παρὰ τῶν κατοίκων τῆς Ἀρτοτίνης, τῆς ἀληθινῆς πατρίδος τοῦ Διάκου, γερόντων καὶ νεωτέρων.

Ὅτι ὑπάρχει αὐτὴ ἡ παράδοσις, ὑπάρχει· ἀλλ' εἰς τὰ κατώτατα μόνον χωρία τῆς Δωρίδος, ὅπου πιθανὸν νὰ ἐπλάσθη ἔπειτα, ὅτε ὁ Διάκος κατεῖχε ὡς ἁρματωλὸς τὸ κόλι τῆς ἐκεῖθεν ποταμιᾶς. Ἀλλὰ καὶ αὐτὴ διαφέρει ἀπὸ ὅσας ἔχουν γραφῆ τοιαύτας. Ἀναφέρεται δηλαδὴ ὅτι ὁ Φερχάτβεης, ἰδὼν τὸν Διάκον ἐν τῇ Μονῇ ἐπετέθη κατ' αὐτοῦ, καὶ οὗτος μετὰ ἀγῶνα ἠδυνήθη νὰ διαφύγῃ τῶν χειρῶν του, τινὲς δὲ προσθέτουν ὅτι καὶ τὸν ἐφόνευσε. Ὡς ὅμως σώζεται αὕτη παρὰ τοῖς κατοίκοις τῶν χωρίων ἐκείνων, δερβέναγάς τις περιείρχετο τὰ χωρία τοῦ νῦν δήμου Τολοφῶνος εἰσπράττων τὸ χαράτσι. Τὴν νύκτα ἐστάθμευσεν εἰς Στύλια χωρίον τοῦ δήμου Ποτιδανίας, ἐκεῖ δὲ ἤκουσε τὴν ὀνομαστὴν ὡραιότητα τοῦ διακόνου τῆς Μονῆς τοῦ Προδρόμου. Ὁ δερβέναγας ἦτο φύσει αἱμοβόρος καὶ αἰσχρὸς εἰς τὸ ἔπακρον. Ἔστειλε λοιπὸν εὐθὺς τέσσαρας τῶν Τζοχαντζάριδων ἀλβανῶν στρατιωτῶν του νὰ φέρωσι τὸν

διάκονον τῆς Μονῆς. Ὁ διάκονος ἀντέστη τὸ κατ' ἀρχὰς ζητῶν τὴν αἰτίαν, ἀλλ' ἐπὶ τέλους ὑπήκουσε καὶ τοὺς ἠκολούθησε. Τὴν νύκτα οἱ τζοχαντζάριδες μετὰ τοῦ διακόνου φθάσαντες εἰς τὸ χωρίον Μάκρης τοῦ δήμου Τολοφῶνος ἐκόνευσαν εἰς τὸν οἶκον τοῦ προκρίτου. Οὗτος ὅμως εἶπεν εἰς τὸν Διάκον τὴν αἰτίαν διὰ τὴν ὁποίαν τὸν ἤθελεν ὁ δερβέναγας καὶ τὴν νύκτα θραύσας τὰ δεσμά του ἐπήδησεν ἀπὸ τοῦ παραθύρου καὶ ἔφυγεν εἰς τὰ ὄρη.

Ὅπως ὅμως εἴπομεν, ἡ παράδοσις αὐτὴ δὲν εἶνε καθόλου γνωστὴ εἰς τοὺς κατοίκους τῆς Ἀρτοτίνης, ὁπόθεν ἡ Μονὴ τοῦ Προδρόμου, ὅπου ὁ Διάκος διηκόνευεν, ἀπέχει μόλις ἓν τέταρτον ὥρας. Ὁ κ. Κωνσταντῖνος Διάκος ὅστις ἀπὸ τοῦ 1876 λαμπρῶς φερόμενος ἐνεκολπώθη ὡς ἐπίθετον τοῦ ἥρωος τὸ ὄνομα, διότι ὁ πάππος του Κοῦστος εἶχε γυναῖκά του τὴν ἀδελφὴν τοῦ Διάκου Σοφίαν, βεβαιοῖ ὅτι οὐδὲ εἶχεν ἀκούσῃ κἂν ὁ πάππος του τὴν παράδοσιν αὐτὴν καὶ τὴν ἐθεώρει ὡς πλασθεῖσαν πολὺ μετέπειτα. Κατ' αὐτοὺς δὲ οὕτω πως λέγεται ὁ μοναστηριακὸς καὶ ἁρματωλικὸς βίος τοῦ Διάκου, μέχρι τῶν παραμικροτέρων λεπτομερειῶν του καὶ τὸν ὁποῖον ἐπιτρέπεται νὰ παραδεχθῶμεν ὡς ἐξ αὐτῆς τῆς οἰκογενείας του ἀπορρέοντα.

Δεκαὲξ ἢ δεκαεπτὰ ἐτῶν ἦτο ὁ Ἀθανάσιος ὅτε πρῶτον προσῆλθεν εἰς τὴν Μονὴν Ἰωάννου τοῦ Προδρόμου. Καὶ δὲν προσῆλθε νὰ ἀσπασθῇ τὸν μοναχικὸν βίον, ἀλλὰ νὰ διδαχθῇ παρά τινος καλογήρου, ἐκπληροῦντος τὰ χρέη διδασκάλου, ὅπως συνέβαινε καθ' ὅλην τὴν Ἑλλάδα ἐπὶ τουρκοκρατίας, τὴν Ὀκτάηχον καὶ τὸ Ψαλτήριον. Ὑπηρέτει ὅμως κάποτε τὴν Μονὴν καὶ τοὺς καλογήρους, ἑκάστην δὲ ἑορτὴν προσήρχετο καὶ ἔψαλλεν ἐκεῖ ἢ ἔλεγε τὸν Ἀπόστολον.

Μίαν φορὰν ἔτυχε νὰ περιοδεύῃ τὰ μέρη ἐκεῖνα ὁ Δεσπότης Λοιδωρικίου, ὡς ἐλέγετο τότε ὁλόκληρος ἡ σημερινὴ Δωρίς, ὅστις ἤκουσε τὸν Ἀθανάσιον λέγοντα τὸν Ἀπόστολον. Ὁ Δεσπότης ἐμαγεύθη ἐκ τοῦ σεμνοῦ ἤθους τοῦ νεανίου καὶ τῆς ἐξαισίας φωνῆς του, ὥστε τῷ ἐπρότεινε νὰ τὸν χειροτονήσῃ διάκονον. Ὁ νεανίας, ὅστις μόνον τὸν τίτλον Ἀναγνώστου ὠνειρεύετο, ἐδέχθη χαρούμενος τὸν τίτλον τοῦ Διακόνου καὶ ἔμεινεν ἐν τῇ Μονῇ ἀφιερωθεὶς εἰς τὸ μοναχικὸν στάδιον.

Μετὰ καιρόν, μίαν Κυριακήν, ἔτυχε νὰ γίνεται γάμος ἐν Ἀρτοτίνῃ, ὅπου ἐπυροβόλουν ὅλοι, ἐδῶ κ' ἐκεῖ, διασκεδάζοντες καὶ μαζῆ μὲ αὐτοὺς καὶ ὁ Διάκος, ἐλθὼν ἐκ τῆς Μονῆς μὲ τὸν κοντὸν τσάγγρον του. Ἐκ τινος πυροβολισμοῦ συνέβη νὰ φονευθῇ ὁ υἱὸς τῆς Κοντογιάννενας. Αὕτη ἦτο ἐκ Κοσταρίτσης, κώμης τῆς Δωρίδος, δύω ὥρας ἀπεχούσης τῆς Ἀρτοτίνης, ἐξ ἰσχυρᾶς οἰκογενείας. Ὁ φόνος ἀπεδόθη παρ' ὅλων ὁμοφώνως, τούρκων καὶ χριστιανῶν, εἰς τὸν Διάκον, ὅστις ἤρχισε νὰ κρύπτηται εἰς τὰ πέριξ ἐκ τῆς καταζητήσεως τῶν τουρκικῶν ἀποσπασμάτων, μὴ ἀποδυθεὶς ὅμως τὰ ῥάσα καὶ ἐξακολουθῶν τὴν ἐν τῇ Μονῇ διακονίαν του.

Κατὰ τὴν 15 Αὐγούστου ἐτελεῖτο ἐν Ἀρτοτίνῃ ἐπὶ τουρκοκρατίας λαμπρὰ πανήγυρις πρὸς τιμὴν τῆς Παναγίας, καθ' ἣν συνέρρεον ἀπὸ ὅλα τὰ μέρη τῆς Δωρίδος πολυάριθμοι προσκυνηταί. Ὁ Διάκος πληροφορηθεὶς ὅτι δὲν ὑπῆρχον τὰ ἀποσπάσματα ἐν τῇ πόλει, ἐφανερώθη καὶ ἤρχισε μετ' ἄλλων νέων νὰ ῥίπτῃ τὸ λιθάρι, εἰς ἁπλωμά τι τῆς κώμης. Ἀλλ' οἱ Τοῦρκοι εἶχον κρυφθῇ εἰς τοὺς πλησίον βάτους καὶ ὅτε ἐνόμισαν εὔθετον τὴν περίστασιν ὥρμησαν πολυάριθμοι καὶ συνέλαβον τὸν Διάκον καὶ τὸν μετ' αὐτοῦ Καφέτζον, καταδιωκόμενον καὶ τοῦτον δι' ἄλλα αἴτια. Αὐθημερὸν ἔφερον αὐτοὺς πρὸ τοῦ Φερὰτ Ἐφένδη διοικητοῦ τοῦ Λοιδωρικίου, ὁ ὁποῖος ἔρριψεν ἀμφοτέρους εἰς μικρὰν φυλακήν, τῆς ὁποίας ἀκόμη σώζονται ἐκεῖ τὰ χαλάσματα. Ὁ Διάκος εὐθὺς παρετήρησεν ὅτι τὸ σανίδινον τοῦ κιγκλίδωμα μικροῦ παραθύρου των ἦτο σεσηπός. Καὶ τὴν νύκτα ἔθραυσε διὰ τῆς χειρός του ἀθορύβως δύο σανίδας καὶ εὐσταλὴς καθὼς ἦτο καὶ λεπτός, ἐπήδησε πρὸς τὰ ἔξω, εἰδοποιήσας καὶ τὸν σύντροφόν του. Ὁ Καφέτζος ὅμως ἦτο χονδρὸς πολὺ καὶ δυσκίνητος, τῷ ἦτο δὲ ἀδύνατον νὰ ὀλισθήσῃ ἐκ τῆς μικρᾶς ἐκείνης ὀπῆς μέχρις οὗ ὁ Διάκος, ἕλκων αὐτὸν ἐκ τῶν ἔξωθεν, ἠδυνήθη νὰ τὸν σύρῃ, θραύσας τὰ δεσμά του. Ὁμοῦ δὲ διὰ νυκτὸς ἐξῆλθον τῆς πρωτευούσης καὶ λαβόντες τὰ ὄρη ἔφθασαν περὶ τὸ γλυκοχάραγμα εἰς τὸ λημέρι τοῦ ἀκουστοῦ τότε ἀνὰ τὴν Δωρίδα κλέφτου Τσὰμ Καλόγηρου.

Ὁ Τσὰμ Καλόγηρος οὗτος δὲν εἶνε ὁ ἐκ Χρυσοῦ Ἀλέξης Σισμάνης ἢ Καλόγηρος, ὁ ἀκμάσας κατὰ τέλη τῆς προηγουμένης ἑκατονταετηρίδος, ἀλλ' ἄλλος τις, ὅστις πρώτην φορὰν ἤδη προκύπτει ἐν τῇ ἱστορίᾳ τῶν ἁρματωλῶν. Καὶ δὲν εἶνε γνωστὸν ἀκριβῶς εἰς ποῖον χωρίον ἐγεννήθη· εἶνε ὅμως ὡμολογημένον ὅτι κατήγετο ἐξ Ἠπείρου. Ὁ ταϊφᾶς του συνεκροτεῖτο ἀπὸ ἑβδομήκοντα καλὰ παλληκάρια, μεταξὺ τῶν ὁποίων συγκατεριθμοῦντο καὶ ὁ Γούλας καὶ ὁ Σκαλτσοδῆμος. Ὅτε οἱ δύο φυγάδες ἔφθασαν ἐκεῖ καὶ ἐζήτησαν νὰ συγκαταριθμηθοῦν εἰς τὸν ταϊφᾶν, τὸν μὲν Καφέτζον ἐδέχθησαν μετὰ χαρᾶς καὶ ἐνθουσιασμοῦ, ἐκπλαγέντες ἐκ τοῦ παραστήματός του, τοῦ ἀρρενωποῦ· τὸν δὲ Διάκον κατὰ χάριν λέγοντες ὅτι καλὸς ἦτο μόνον διὰ νὰ μεταφέρῃ νερό.

— Ἄει· καλὸς εἶσαι καὶ σὺ γιὰ τ' ἀσκί· εἶπον περιφρονητικῶς.

Μετ' ὀλίγον ὅμως ἐδόθη εἰς τὸν Διάκον ἀφορμὴ νὰ ἀποδείξῃ ὅλως τὸ ἐναντίον. Διότι γενομένης ἐν Ζελίστᾳ, κώμῃ τῶν Κραβάρων, συμπλοκῆς κρατερᾶς μεταξὺ τῶν κλεφτῶν καὶ πολυαρίθμων τούρκων, διεσκορπίσθησαν τέλος οἱ κλέπται, καταπιεσθέντες ἐκ τῆς ἀνωτέρας δυνάμεως τοῦ ἐχθροῦ. Ὁ Καπετάνιος ὅμως ἐπληγώθη εἰς τὸν πόδα δεινῶς καὶ ἤθελεν αἰχμαλωτευθῆ. Ἀλλ' ὁ Διάκος μείνας ἐκεῖ, κατώρθωσε διὰ τῆς τόλμης του νὰ λάβῃ ἐπ' ὤμων τὸν πληγωθέντα καὶ διερχόμενος διὰ μέσου αὐτῶν ξιφήρης νὰ φθάσῃ σῶος μετ' αὐτοῦ εἰς Γραμμένην Ὀξιάν. Ἡ τοποθεσία αὕτη εἶνε ῥάχη ὑψηλή, κατάφυτος ἀπὸ ὀξυάς, ἀπέχουσα δύο ὥρας τῆς Ἀρτοτίνης. Ἐκεῖ συνήχθησαν μετ' ὀλίγον καὶ οἱ διασπαρέντες κλέφται καὶ ἐνώπιον ὅλων ὡμολόγησεν ὁ Τσὰμ Καλόγηρος τὴν ἔξοχον ἀνδρείαν τοῦ Διάκου, ὑποδείξας ἐν ὥρᾳ θανάτου του αὐτὸν ὡς διάδοχόν του.

Ἀλλὰ μετ' ὀλίγον οἱ κλέφται, ἀναγκασθέντες ὑπὸ τῆς συντόνου καταδιώξεως τῶν τουρκικῶν ἀποσπασμάτων, διεμοιράσθησαν εἰς μπουλούκια. Ἓν μπουλοῦκι ἀπετέλεσαν τότε ὁ Διάκος, ὁ Γούλας καὶ ὁ Σκαλτσοδῆμος ἐξ Ἀρτοτίνης καὶ οὗτος, περὶ τοῦ ὁποίου λέγεται παρὰ τῶν ἐντοπίων ὅτι καὶ κατὰ τὸν ἁρματωλικόν του βίον καὶ ἔπειτα ἐπὶ τῆς ἐπαναστάσεως μέχρι τοῦ 1827, ὅτε ἀπέθανε, δὲν ἐπροσκύνησε καθόλου εἰς τοὺς τούρκους. Οἱ νέοι οὗτοι μπουλουζίδες, κατ' ἀρχὰς δὲν ἐφαίνοντο ἔχοντες σκοπόν τινα παρὰ περιωρίσθησαν εἰς στενόν τινα ἄδοξον κύκλον. Διότι πρῶτος ὁ Σκαλτσοδῆμος συνέλαβε καὶ ἀπήγαγεν εἰς τὰ ὄρη τὸν Παπαδημητρίου, πρόκριτον Κάτω Μουσινίτσας, συγγενῆ τοῦ Διάκου μὲ τὸν ὁποῖον εἶχεν ἀφορμὰς δυσαρεσκείας. Ὁ Διάκος παρεπονέθη εἰς τὸν Σκαλτσοδῆμον, ἀπειλῶν ὅτι ἐν περιπτώσει μὴ ἀπολύσεώς του θὰ συνελάμβανε καὶ οὗτος ἰδικούς του συγγενεῖς.

—Ψῆσέ τους καὶ φά τους· εἶπεν ὁ Σκαλτσᾶς ἀδιαφόρως.

Τότε ὁ Διάκος λαβὼν δέκα παλληκάρια διηυθύνθη εἰς τὴν Βίγλαν, ῥάχην ὑψηλὴν πλησίον τῆς Ἀρτοτίνης. Ἐκεῖ ἀφήσας ἀναμένοντα τὰ παλληκάριά του, εἰσῆλθεν εἰς τὴν κωμόπολιν τὴν νύκτα καὶ συνέλαβε τὸν συγγενῆ τοῦ Σκαλτσοδήμου Τρυπαναγνώστην. Οὗτος ἐνῷ ἐσύρετο ἡμίγυμνος ἀντέστη τὸ κατ' ἀρχὰς καὶ ἐπυροβόλησε κατὰ τοῦ Διάκου ἀνεπιτυχῶς. Ἀλλὰ σπεύσαντες οἱ σύντροφοι ἔσυρον καὶ ἔφερον αὐτὸν εἰς τὸ ἴδιον λημέρι, ὅπου καὶ ὁ Σκαλτσοδῆμος εἶχε τὸν ἰδικόν του. Ἐκεῖ δὲ συμφιλιωθέντες τότε ἀπέλυσαν ἀμφοτέρους.

*

Κατ' ἐκείνην τὴν ἐποχὴν ἦλθεν εἰς τὸν Διάκον ἡ εἴδησις τοῦ θανάτου τοῦ πατρός του καὶ ἑνὸς ἀδελφοῦ του, τοῦ Ἀποστόλη. Ὁ Διάκος εἶχε δύο ἀδελφούς, τὸν Δῆμον, τὸν ἐπικληθέντα Μασσαβέταν καὶ τὸν Ἀποστόλην· δύο δὲ ἀδελφάς, τὴν Καλομοίραν καὶ τὴν Σοφίαν. Ὁ πατὴρ μετὰ τοῦ Δήμου καὶ τοῦ Ἀποστόλη εἶχον ἀσπασθῆ τὸν ποιμενικὸν βίον καὶ ἔτυχε νὰ εἶνε τότε μετὰ τῶν ποιμνίων των εἰς τὰ χειμαδιά. Πρωΐαν τινὰ εἶχον ἐπισκεφθῆ αὐτοὺς δέκα ἐκ τῶν πέριξ κλεφτῶν εἰς τοὺς ὁποίους προσέφερον τὴν καρδάραν πλήρη γάλακτος νὰ πίουν. Ἀλλὰ κατ' ἐκείνην τὴν ὥραν ἔτυχε νὰ διέρχηται τὸν δρόμον ἀπόσπασμα τουρκικὸν κατὰ τοῦ ὁποίου ὥρμησαν οἱ σκύλοι ὑλακτοῦντες. Οἱ κλέφται ἐννοήσαντες ἐκ τῶν ὑλακῶν ἐτράπησαν ἐκ τοῦ ἀντιθέτου εἰς φυγήν, οἱ δὲ σκύλοι ἀφήσαντες τοὺς τούρκους ὥρμησαν ἐπ' αὐτῶν. Τότε οἱ τοῦρκοι ἐπλησίασαν εἰς τὴν καλύβην καὶ παρατηρήσαντες τὴν καρδάραν καὶ τὰ κοχλιάρια καὶ τὰς σειρὰς τοῦ γάλακτος τὸ ὁποῖον ἀπέσταζεν ἐκ τῶν κοχλιαρίων καθ' ἣν ὥραν ἔπινον δίκην ἀκτίνων ἐπὶ τῶν χόρτων πέριξ, ὑπωπτεύθησαν εὐθὺς καὶ συλλαβόντες τὸν γέροντα καὶ τὸν Ἀποστόλην ἔφεραν αὐτοὺς δεσμίους εἰς Πατρατζίκι. Ὁ Δῆμος ἔτυχε ν' ἀπουσιάζῃ τότε καὶ οὕτως ἐσώθη. Οἱ δύο ὅμως οὗτοι τὴν ἰδίαν νύκτα ἀπέθανον ἐν τῇ φυλακῇ εἴτε διὰ φυσικοῦ θανάτου εἴτε φονευθέντες παρὰ τῶν Τούρκων.

Ὁ Διάκος μαθὼν τὸν θάνατον αὐτῶν ἤρχισε νὰ ζητῇ ἐκδίκησιν, ἐπιπίπτων κατὰ πολλῶν ἀποσπασμάτων, τὰ ὁποῖα διεσκόρπιζον καὶ συνέτριβον οἱ κλέφται. Καὶ τότε πρῶτον ἤρχισαν νὰ ἐγείρωσιν ἀξιώσεις ἐπὶ τοῦ ἁρματωλικίου τοῦ τόπου. Οἱ τοῦρκοι ἀγάδες καὶ οἱ πρόκριτοι ἐπέμενον ἀρνούμενοι. Ἀλλὰ μίαν τῶν ἡμερῶν, ἐπιδραμόντες οἱ κλέφται εἰς τὰ Μπαΐρια, τοποθεσίαν πλησίον τῆς Ἀρτοτίνης, συνέλαβον τὴν Κρουστάλλω τοῦ Μπαμπαλῆ.

Ὁ Μπαμπαλῆς οὗτος ἦτο πρόκριτος ἰσχυρὸς τῆς Δωρίδος, ἐγεώργει δὲ τότε ἐκεῖ τοὺς ἀγρούς του μετὰ τῶν θυγατέρων. Διότι τότε ὅπως ἀκόμη καὶ σήμερον εἰς ὅλα σχεδὸν τὰ μέρη τῆς Ῥούμελης, αἱ γυναῖκες καὶ ὀργώνουν καὶ σπείρουν καὶ σκάπτουν τοὺς ἀγροὺς καὶ ἐν γένει ἐκτελοῦν τὰς βαρυτέρας τῶν ἀνδρῶν ἐργασίας. Ἡ Κρουστάλλω ἦτο ἡ νεωτέρα καὶ ἡ ὡραιοτέρα κόρη τοῦ Μπαμπαλῆ, ἀδελφοποιτὴ δὲ τοῦ Διάκου. Ταύτην συλλαβόντες ἔφερον οἱ κλέφται εἰς τὸ λημέρι των, ὅπερ εἶχον ἐπὶ τῆς Καρυᾶς, τοποθεσίας ὀχυρᾶς, καταφύτου ἀπὸ πλατάνους, τρεῖς ὥρας ἀπεχούσης τῆς Ἀρτοτίνας. Καὶ παρήγγειλαν εἰς τὸν Μπαμπαλῆν ἐὰν θέλῃ τὴν κόρην του, νὰ ἐνεργήσῃ εἰς Λοιδωρίκιον ὅπως δοθῇ εἰς αὐτοὺς τὸ ἁρματωλίκι. Τὴν σύλληψιν δὲ ταύτην ἀναφέρει καὶ τὸ ἀκόλουθον τραγοῦδι, τὸ ὁποῖον εἰς ὅλας τὰς συλλογὰς ἔχει δημοσιευθῆ ἐλλιπές.

τὴν δὲ Κρουστάλλω ἀναφέρει ἐσφαλμένως ὡς παπαδοπούλαν πάντοτε.

Ὅλα τὰ δένδρα τὴν αὐγὴ δροσά 'νε φορτωμένα
Κ' ἐμένα τὰ 'ματάκια μου δάκρυα γιομισμένα,
Γιατὶ κοιμοῦνται μοναχὰ καὶ συντροφιὰ δὲν ἔχουν·
Ἔχουν τὰ δένδρα συνοδιὰ καὶ τὰ πουλιὰ κουβέντα.
Μέσ' 'ς τῆς Καρυᾶς τὸν ἔλατο κάθετ' ὁ Σκαλτσοδῆμος
Μὲ τὴν Κρουστάλλω 'στὸ πλευρὸ μὲ τὴν Μπαμπαλοποῦλαν,
Ὁ Διάκος ἀπ' τὴν μιὰ μεριὰ κἆ' ὁ Γούλας ἀπ' τὴν ἄλλη·
Κι' ὁ Διάκος ὁ σταυραδερφὸς 'ς τὰ 'μάτια τὴν τηράει:
—Τί μὲ τηρᾶς, μπρὲ Διάκε μου καὶ σὺ σταυραδερφέ μου,
Ἐμένα τῶχ' ἡ τύχη μου, τῶχει τὸ ριζικό μου
Νὰ γένω στρῶμα τοῦ Σκαλτσᾶ, προσκέφαλο 'δικό σου.

Τῆς Καρυᾶς ὁ ἔλατος εἶνε γηραιὰ ἐλάτη, ὑψηλή, παχύσκιος καὶ γιγαντιαία, σωζομένη ἀκόμη ἐπὶ τῆς τοποθεσίας ἐκείνης καὶ διακρινομένη διὰ τοῦ ὀνόματος τούτου μεταξὺ τῶν ἄλλων ἐκεῖ ἐλατῶν. Ἡ Κρουστάλλω ὅμως εὑρῆκε μεταξὺ τῶν κλεφτῶν σεβασμὸν καὶ περιποίησιν μεγάλην μέχρις οὗ μετὰ δύο ἑβδομάδας ἀπελύθη, κατορθώσαντος τοῦ πατρός της νὰ ἀναγνωρίσωσιν οἱ ἐν Λοιδορικίῳ τοῦρκοι ἐπισήμως αὐτοὺς ἁρματωλούς.

*

Ἀπ' ἐδῶ ἀρχίζει τὸ στάδιον τοῦ Διάκου ὡς ἀληθοῦς ἁρματωλοῦ. Ἡ ἀρχηγία ἐδόθη εἰς τὸν Σκαλτσοδῆμον, καθὸ γεροντότερον καὶ σεβαστότερον, ὅστις ἔλαβε τὸ πρὸς τὰς ἐκβολὰς τοῦ Μορνοποτάμου κόλι. Ὁ Γούλας καὶ Διάκος ἔλαβον τὰ ἐπάνω κόλια, τὰ ἀκολουθοῦντα τὸν ροῦν τοῦ Μόρνου ἀπὸ τῶν δύο πηγῶν του, ἀμφοτέρωθεν τῶν Βαρδουσίων.

Ἐπὶ δύο τρία ἔτη ἔζησαν οὕτω ἥσυχοι οἱ ἁρματωλοί, ἕκαστος εἰς τὸ κόλι του, ἀναγνωρίζοντες τὴν ὑπεροχὴν τοῦ Σκαλτσοδήμου οἱ σύντροφοι καὶ σεβόμενοι αὐτὸν πάντοτε. Ἐπειδὴ ἐκ τῆς παλαιᾶς ἔχθρας των πρὸς τοὺς Τούρκους συναντώμενοι ἦτο ἀδύνατον νὰ μὴ συμπλακῶσιν, οἱ ἀγάδες Λοιδωρικίου καὶ ὁ Σκαλτσοδῆμος, συνεννοηθέντες ἀπεφάσισαν ποτὲ νὰ μὴ συνέρχωνται ἐπὶ τὸ αὐτὸ τζοχαντζαρέοι καὶ ἁρματωλοί, τὰ δὲ ἀποσπάσματα τὰ φυλάσσοντα τοὺς δρόμους καὶ τὰ δερβένια ν' ἀπέχωσι πάντοτε ἀπ' ἀλλήλων ὡς δύο τουφεκίων τόπον. Ἐννοεῖται ὅτι συχνάκις οἱ ἁρματωλοὶ ἔμενον ὅπου ἦσαν, καὶ οἱ Τοῦρκοι πάντοτε ἔφευγον ἀπ' ἐμπρός των, σπεύδοντες νὰ δώσωσι τόπον τῇ ὀργῇ.

Ἤδη ὅμως ἤρχιζε νὰ συλλαμβάνῃ τὸ κατὰ τῆς Πύλης βούλευμά του ὁ Ἀλῆ Πασᾶς τῶν Ἰωαννίνων καὶ συνεκάλεσεν εἰς τὴν ἕδραν του, εἰς σύσκεψιν, ὅλους τοὺς ὁπλαρχηγοὺς Ἀλβανοὺς καὶ χριστιανούς. Μεταξὺ τούτων συνεκάλεσε καὶ τὸν Σκαλτσοδῆμον, ὡς ἀντιπροσωπεύοντα τὸ ἁρματωλίκι Λοιδωρικίου. Ἀλλ' ὁ Σκαλτσοδῆμος ἔστειλεν ἀντ' αὐτοῦ τὸν Διάκον, ὅστις ἔμεινεν ἐν τῇ αὐλῇ τοῦ Ἀλῆ ἐπί τινα χρόνον καὶ ἐσχετίσθη ἐκεῖ τότε πρῶτον μετὰ τοῦ Ὀδυσσέως Ἀνδρούτσου καὶ τῶν ἄλλων ὁπλαρχηγῶν.

Ὅτε ὁ Διάκος ἐπέστρεψε πάλιν εἰς τὸ ἁρματωλίκι, ἤρχισε ν' ἀναφαίνεται ἡ ὑπεροχὴ τοῦ ἀνδρὸς καὶ νὰ ἐπισκιάζεται τοῦ Σκαλτσοδήμου τὸ ὄνομα. Ὁ λαός, τοῦρκοι καὶ χριστιανοί, ἀπὸ κοινοῦ ἐσέβοντο καὶ ἠγάπων αὐτόν. Οἱ πρόκριτοι τῶν ὑπ' αὐτὸν χωρίων ἐπήνουν τὴν ἄμεμπτον διαγωγὴν καὶ τὸν ἱππότικὸν χαρακτῆρα καὶ τὴν ἀνδρείαν του, τὰ δὲ παλληκάρια του ἦσαν ἕτοιμα νὰ θυσιασθῶσι δι' αὐτόν. Ὁ Σκαλτσοδῆμος ἐμάνθανε πάντα ταῦτα, παρακινούμενος δὲ καὶ ὑπὸ ραδιούργων ἐχθρῶν τοῦ Διάκου, ἤρχισε νὰ ὑποπτεύῃ αὐτὸν ὅτι ἐμελέτα νὰ τὸν φονεύσῃ ἵνα λάβῃ αὐτὸς τὴν ἀρχηγίαν. Ἡ δυσπιστία του αὕτη ἐφάνη κατὰ τὴν πανήγυριν τῆς Παναγίας, τὸν Αὔγουστον τοῦ 1819-20 ὅτε ἐπορεύθησαν καὶ οἱ δύο ἐκεῖ, ἕκαστος ἀπὸ τὸ κόλι του, ὅτε οὗτος οὐδὲ ἐχαιρέτησε κἂν τὸν Διάκον. Καὶ ὅτε ὁ Διάκος ἐζήτησε παρ' αὐτοῦ τὴν αἰτίαν τῆς ψυχρότητός του, ὁ Σκαλτσοδῆμος τῷ εἶπε καθαρὰ τὰς ὑποψίας του. Ὁ Διάκος διεμαρτυρήθη ἐντόνως, ζητῶν νὰ φέρῃ ἐμπρός του τὸν καταμηνυτὴν νὰ ὁμολογήσῃ.

— Τί τὸ θές; εἶπεν ὁ Σκαλτσοδῆμος δυσπίστως· δύο ἄτια σ' ἕνα ταβλᾶ δὲν κάνουν. ἢ ἐγὼ νὰ φύγω ἢ ἐσύ.

— Φεύγω ἐγώ, καπετάνιε· εἶπεν ὁ Διάκος εὐσεβάστως.

Καὶ τὴν ἰδίαν ἡμέραν, ἀποχαιρετήσας τὸν ἐπὶ τόσα ἔτη φίλον καὶ συναγωνιστήν του, παρῃτήθη τῆς ὁπλαρχηγίας καὶ ἔφυγε μεθ' ἑνὸς μόνου συντρόφου, τοῦ Περλίγκα, εἰς Λεβαδείαν. Ἐκεῖ εὗρε τὸν φίλον του Ὀδυσσέα, ὁπλαρχηγὸν Λεβαδείας ἀπὸ τοῦ 1816, ὅστις τὸν ἐφιλοξένησε μετὰ χαρᾶς καὶ τὸν διώρισε πρωτοπαλλήκαρόν του.

Ἀνδρέας Καρκαβίτσας

ΧΡΗΣΙΣ ΤΟΥ ΗΛΕΚΤΡΙΚΟΥ ΦΩΤΟΣ ΕΝ ΤΩι ΚΥΝΗΓΙΩι

Γνωστὸν εἶνε ὅτι τὰ πτηνά, ὑπὸ ἐνστίκτου ὠθούμενα, διευθύνονται πάντοτε πρὸς πᾶσαν φωτεινὴν πηγήν, ἐστίαν φωτὸς ἢ ἀντανακλαστικὰ κάτοπτρα, καὶ ὅτι διὰ κατόπτρων περιστροφικῶν ἢ ἀντανακλαστικῶν τῶν ἀκτίνων τοῦ ἡλίου προσελκύονται οἱ κορυδαλοὶ ὑπὸ τὰς βολὰς τῶν κυνηγῶν.

Ἐν Καναδᾷ καί τισι τῶν πολιτειῶν τῆς βορείου Ἀμερικῆς οἱ κυνηγοὶ διαβατικῶν πτηνῶν συγκροτοῦσι μεγάλας καὶ φονικὰς κυνηγεσίας ἀνάπτοντες εἰς τὰ δάση κορμοὺς δένδρων ῥητινωδῶν. Γνωστὸν εἶνε τέλος ὅτι τὰ θαλάσσια καὶ τὰ χερσαῖα πτηνὰ περιίπτανται κατὰ σωροὺς περὶ τοὺς λαμπτῆρας τῶν φάρων καὶ ἐνίοτε καταθραύουσι τὰς κεφαλὰς ἐπὶ τῶν ὑέλων αὐτῶν.

Τούτων οὕτως ἐχόντων, φυσικὸν ἦτο ὅτι θὰ ἐπήρχετο ἡ ἰδέα τῆς χρησιμοποιήσεως τοῦ ἠλεκτρικοῦ φωτὸς εἰς προσέλκυσιν τῶν πτηνῶν εἴς τι σημεῖον, ὅπου θὰ τὰ ἐνήδρευον οἱ κυνηγοί. Τὴν ἰδέαν ταύτην ἐπραγματοποίησεν Ἄγγλος τις. Οὗτος ἐτοποθέτησεν ἐν τῷ δάσει του πάσας τὰς ἀναγκαίας συσκευὰς πρὸς συγκέντρωσιν ἰσχυροῦ ἠλεκτρικοῦ φωτὸς ἐν ἑστίᾳ, ἣν ἀνήρτησεν ἀπὸ ἐλαφροῦ ἰκριώματος ἐν ὑπαίθρῳ. Μετὰ τὸ τέλος τῆς προπαρασκευῆς συνήγαγεν ἀφ' ἑνὸς μὲν πολλοὺς συντρόφους ἐνόπλους, ἀφ' ἑτέρου δὲ πάντας τοὺς κατοίκους τοῦ χωρίου, διὰ νὰ διατρέχωσι θορυβοῦντες εἰς τὰ δάση καὶ τοὺς ἀγρούς του. Ἐπελθούσης τῆς νυκτός, ἡ ἠλεκτρικὴ λυχνία ἀνήφθη καὶ ἡ μάχη ἤρχισε. Τὰ παντοειδῆ πτηνά, ἔντρομα, ἠγείροντο σωρηδὸν καὶ ἔπειτα βλεποντα τὸ ἀσύνηθες τοῦτο φῶς, ὥρμων πρὸς τὴν ἑστίαν ἔκπληκτα ὡς ψυχαὶ πρὸς λυχνίαν. Τὸ κυνήγιον ἤρχισεν ἀμέσως καὶ ἐξηκολούθησεν ἀδιαλείπτως. Τὰ θύματα ἐκ τῶν συνεχῶν ἐκπυρσοκροτήσεων ἐκμαινόμενα, ἐκθαμβούμενα δὲ ὑπὸ τῆς λάμψεως καὶ μὴ δυνάμενα ἑπομένως νὰ ἐπανέλθωσιν εἰς τὰ σκοτεινὰ μέρη τοῦ δάσους περιεστρέφοντο ἀδιακόπως περὶ τὸ δέλεαρ προσκρούοντα εἰς τὰ ἐρείσματα καὶ πίπτοντα ἀπειράριθμα ὑπὸ τὰς φονικὰς βολάς. Μόνον μετὰ τὴν ἐξάντλησιν τοῦ κυνηγίου ἔπαυσεν ὁ φόνος, εἰς ὀλίγας δὲ στιγμὰς μυριάδες πτηνῶν ἐκάλυψαν τὸ ἔδαφος.

Ἡ μέθοδος αὕτη εἶνε ὁμολογουμένως εὐφυής, ἀλλ' ἡ χρῆσις αὐτῆς θὰ ἐπιφέρῃ ὡς συνέπειαν ἀσφαλῆ τὴν ἐν μικρῷ διαστήματι ἐξαφάνισιν παντὸς κυνηγίου ἐπιτοπίου ἢ διαβατικοῦ. Εὐκαῖον λοιπὸν ὅπως ὁ τρόπος οὗτος τῆς δι' ἠλεκτρικοῦ φωτὸς κυνηγεσίας μὴ γενικευθῇ ἀπαγορευόμενος παντοῦ δι' εἰδικοῦ νόμου.

ΒΡΟΧΑΙ ΑΙΜΑΤΟΣ

Παράδοξος ἀνακοίνωσις ἐγένετο ἐσχάτως εἰς τὴν γαλλικὴν Ἀκαδημίαν τῶν ἐπιστημῶν ὑπὸ ἀξιωματικοῦ τινος τοῦ πυροβολικοῦ περὶ τοῦ ἑξῆς φυσικοῦ φαινομένου ἐν Κοχιγκίνᾳ. Ἐν τῇ ἀνακοινώσει τὸ γεγονὸς ἀναγράφεται ὡς ἀφηγήθη αὐτὸ αὐτόχθων κάτοικος αὐτόπτης γενόμενος:

«Τῇ 13 παρελθόντος δεκεμβρίου, ἐπανηρχόμην εἰς Τάϋ-Νίν παρὰ τῇ οἰκογενείᾳ μου διὰ τοῦ λεωφορείου, ἐν ᾧ ἦσαν συνοδοιπόροι τέσσαρες ἄλλοι ἐγχώριοι καὶ δύο παιδία, ὅτε κατὰ τὴν τετάρτην ὥραν, εἰς ἀπόστασιν περίπου 8 χιλιομέτρων ἀπὸ τοῦ Τάϋ-Νίν, ὁ ἡνίοχος στραφεὶς πρός με ὀργίλος μὲ ἠρώτησε διατί ἐρρύπανα τὸ ἔνδυμά του διὰ τῆς ἀμυχῆς τοῦ δακτύλου μου. Ἐκπλαγεὶς ἐκ τούτου, διότι δὲν εἶχον οὐδεμίαν γνῶσιν περὶ ἀμυχῆς, ἔρριψα ἐπ' ἐμαυτοῦ τὸ βλέμμα καὶ εἶδον ἀληθῶς τὰ ἐνδύματά μου πλήρη θρόμβων αἵματος καὶ τοὺς δακτύλους μου καθημαγμένους. Ὑπέθεσα ὅτι δίχως νὰ τὸ ἐννοήσω εἶχά που κοπῆ καὶ ἀπέμαξα τὰς χεῖρας· ἀλλὰ δὲν εὗρον οὐδ' ἴχνος σχισμῆς ἐπὶ τοῦ δέρματος. Ἠρώτησα τότε τοὺς ἄλλους ὁδοιπόρους ἂν ἐγνώριζον πόθεν προῆλθον τοῦ αἵματος αἱ σταγόνες· ἀπεκρίναντο ὅτι οὐδὲν πλέον ἐμοῦ ἐγνώριζον.

Συνεχίζων τὴν ἐπὶ τῶν ἐνδυμάτων μου ἔρευναν, εὗρον πρὸς μεγάλην μου ἔκπληξιν πλῆθος σταγόνων ἐπὶ τοῦ μελανοῦ μου ἐνδύματος, αἵτινες ἐπ' αὐτοῦ ἐφαίνοντο μέλαιναι, ἀλλ' ὡς ἀπέμασσέ τις ταύτας ἔβλεπεν ὅτι εἶχον τὸ χρῶμα αἵματος πεπηγμένου.»

Ἡ ἐπιστήμη ἀποδίδει τὴν αἰτίαν τῶν βροχῶν τούτων, αἵτινες εἶνε σπανιώταται, εἰς σωμάτια ὀργανικὰ ἢ μεταλλικὰ ἅτινα ὑπὸ σιφώνων ἀνυψώθησαν εἰς τὰ ὑψηλότερα τῆς ἀτμοσφαίρας στρώματα. Ἀλλ' ἐννοεῖται ὅτι οἱ ἀμαθεῖς λαοὶ νομίζουσι τὰς βροχὰς ταύτας τὰς ἐρυθροβαφεῖς βροχὰς πραγματικοῦ αἵματος, ἐκδηλώσεις θείας ὀργῆς καὶ κατάρας.

ΕΠΙ ΛΕΥΚΩΜΑΤΟΣ ΜΗΤΡΟΣ

Τῇ Κυρίᾳ Αι. Α. Κ.

Κυρία, μοῦ θυμίζετε τὴν πρόσχαρην ἡμέρα
Ποῦ συναπαντηθήκαμε 'ς τὴν ἐξοχή σας πέρα.
Γαλαζοφέρναν ἡ ἐλιαίς, πρασίνιζαν τ' ἀμπέλια,
Ἡ φύσις εἶχε χίλιους δυὸ ψιθυρισμοὺς καὶ γέλοια
Καὶ τὴν ἀγάπη τῆς ζωῆς τὴν ἄναβε μεγάλη·
Κ' ἔλεγες πῶς γιὰ νὰ χαρῇς τῆς φύσεως τὰ κάλλη
Τόση ζωὴ δὲν ἔφτανε κ' ἤθελες κι' ἄλλη νἄχες...
Τὰ πεῦκα ἐμοσχομύριζαν 'ς τοῦ Πάρνηθος ταῖς ράχαις,
Μαρμαροκάμωτη, χυτή ξεχώριζε ἡ Πεντέλη
Κ' ἡ μέλισσαις 'ς τὸν Ὑμηττὸν ἐδούλευαν τὸ μέλι,
Καὶ τὰ μικρὰ κορίτσια σας τ' ἀγγελοκαμωμένα
Σ' τὴν ἀγκαλιά σας γύρευαν χάϊδια, φιλιὰ ὁλοένα.
Ἀπὸ τὴν ἴδια τὴν πηγὴ τὸ φῶς των εἶχαν πάρει,
Ἀδέρφι' ἀπ' τὴ μητέρα των, ἀλλ' ὄχι κι' ἀπ' τὴ χάρι.
Τὸ πειὸ μικρό σας ἔκρυβε φτερὰ 'ς τὴν εὐμορφιά του
Καὶ γελαστὸ κι' ἀνήσυχο πετοῦσε ἀπάνου κάτου
Κ' ἐσταματοῦσ' ἐπάνω του ὅλα τὰ 'ματια ἐκεῖνα
Ὀπ' ἀγαποῦν κάθε ζωή, κάθε χαρὰ κι' ἀκτίνα.
Καὶ τ' ἄλλο μὲ τὰ 'ματια του μαῦρα καὶ φεγγοβόλα

Ἔδειχνε βλέμμα καὶ φωνὴ καὶ στάσιμο καὶ ὅλα
Ἀνώτερ' ἀπ' τὰ χρόνια του, 'σὰν νἄτανε δεμένο
Μὲ κἄποιον κόσμο μυστικό, κόσμο ἀπὸ 'μᾶς κρυμμένο,
Σὰν τὸ λουλοῦδι τ' ἄγγιχτο, κλειστὸ μπουμποῦκι [ἀκόμα,
Ποῦ τὸ κρατοῦν ἡρίζαις του κρυφαὶς βαθειὰ 's τὸ χῶμα—
Καὶ τ' ἄλλο, ἡ μεγαλείτερη, θαρροῦσες εἶχε κἄτι
Ποῦ σταματοῦσ' ἐπάνω της τοῦ ποιητοῦ τὸ 'μάτι.
Κ' ἐσκόρπιζαν, δυὸ ἀδελφαὶς ἀταίριαστα 's τὰ κάλλη,
Ἡ μιὰ τὴ λάμψι τῆς ζωῆς καὶ τοῦ ὀνείρου ἡ ἄλλη!

Αληθινά! εἶν' ἀταίριαστα τ' ἀδελφικά των κάλλη,
Ἀλλά, θαρρῶ, ταιριάζουνε μὲ σᾶς κ' ἡ μιὰ κ' ἡ ἄλλη.
Γιατ' εἶσθε σεῖς ποῦ κρύβετε 'σὰ' θησαυρὸ τὴ χάρι
Κι' ὁποῦ μοιράζετε ἀπ' αὐτή 's τὸ κάθε σας βλαστάρι,
Κ' εἶσθε γυναῖκα ὀνειρευτὴ καὶ ζωντανὴ μητέρα·
Κ' ἔπρεπεν ἕνας ποιητὴς νὰ σᾶς τὸ 'πῇ μιὰ 'μέρα!
Ἀλλὰ σωπαίνω· γιὰ νὰ 'βροῦν οἱ στίχοι τὴν καρδιά σας
Πρέπει νὰ λέν ὄχι γιὰ σᾶς, ἀλλὰ γιὰ τὰ παιδιά σας.

Κωστης Παλαμας

ΠΡΑΚΤΙΚΗ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑ

Εἶνέ τις σοφὸς ἐφ' ὅσον τὴν σοφίαν ζητεῖ· καὶ γίνεται μωρὸς εὐθὺς ὡς νομίσῃ ὅτι εὗρε ταύτην.

—

Ἡ ὑπερβάλλουσα κολακεία εἶνε εἶδος ὕβρεως.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

Τὸ ζήτημα ἂν ἐν τῇ κεφαλῇ καὶ τῷ σώματι ἀνθρώπου καρατομηθέντος διατηροῦνται ἐπί τινα χρόνον στοιχεῖα ζωῆς, ἤρξατο ἐκ νέου ν' ἀνακινῆται συνεπείᾳ πειραμάτων γενομένων ἐπὶ κυνῶν. Ἰδοὺ τὰ ἐξαγόμενα:

Καθ' ἣν στιγμὴν πίπτει ἡ μάχαιρα ἡ καρδία παύεται πάλλουσα ἐν ἀκαρεῖ· μετά τινα δευτερόλεπτα ὅμως οἱ παλμοὶ ἐπαναλαμβάνονται καὶ βαθμηδὸν ἐπιταχύνονται καθιστάμενοι τέλος τρὶς ταχύτεροι τοῦ συνήθους. Μετὰ τέσσαρα λεπτὰ πᾶς παλμὸς στιγᾷ.

Ἡ θερμοκρασία δὲν ταπεινοῦται ἐν τάχει· ἐνίοτε μάλιστα ὑψοῦται ἐν τῇ πρώτῃ στιγμῇ τῆς ἐκτελέσεως ὡς ἐν περιπτώσει ἀσφυξίας. Ἡ ἀκαμψία ἀναφαίνεται ἐν τῇ κεφαλῇ μετὰ μίαν ὥραν καὶ ἡμίσειαν καὶ ἐν τῷ κορμῷ μετὰ τρεῖς ὥρας, ἄρχεται δ' ἐκ τῶν ὀπισθίων μελῶν.

Ὀδόντες ἀδαμαντοκόλλητοι!

Ἡ εἴδησις ἔρχεται ἐκ Νέας Ὑόρκης καὶ δύναται νὰ τεθῇ ὑπὸ κάθαρσιν: Συρμὸς νέος ἤρξατο ἐπικρατῶν παρὰ ταῖς κυρίαις τῆς ἀμερικανικῆς μεγαλοπόλεως νὰ ἐγκολλῶσι μικροὺς ἀδάμαντας μεταξὺ τῶν προσθίων ὀδόντων, ὥστε νὰ ἀκτινοβολῶσιν οὗτοι ὁσάκις λαλοῦσιν ἢ μειδιῶσιν αἱ φιλάρεσκοι κάτοχοι.

Οἱ ποιηταὶ παρέβαλλον ἄχρι τοῦδε τοὺς ὀδόντας τῶν ἐρωμένων των πρὸς μαργαρίτας· εἰς τὸ μέλλον θὰ λέγωσιν αὐτοὺς ἀδαμαντίνους καὶ ὁ ὁρισμὸς δὲν θὰ εἶνε ποιητικός, ἀλλὰ πραγματικώτατος, ἂν διαδοθῇ ὁ ἀμερικανικὸς οὗτος συρμός.

Ἐν Οὐγγαρίᾳ καὶ Στυρίᾳ ὑπάρχουσι σπήλαια πλήρη ὑπερμεγέθων πάγων. Ἐν τισι τούτων οἱ τοῦ πάγου ὄγκοι ἔχουσιν ὕψος 12 μέτρων καὶ προχωροῦσιν εἰς βάθος πολύ. Ὑπελογίσθη ἡ ποσότης τοῦ πάγου ἑνὸς μόνου σπηλαίου εἰς 120 χιλ. κυβ. μέτρα. Καὶ ἐν πλήρει θέρει δὲ ἡ θερμοκρασία τῶν σπηλαίων αὐτῶν δὲν ὑπερβαίνει ποτὲ τὸν 1 βαθμὸν ὑπὲρ τὸ μηδέν.

Ἐνῷ ὁ ἀτυχὴς αὐτοκράτωρ τῆς Γερμανίας κατάκειται ἐπὶ κλίνης βασάνων, τὰ γερμανικὰ φύλλα ὑπομιμνήσκουσιν ἔνδοξον αὐτοῦ ἐπέτειον. «Σήμερον (γράφει ἡ «Ἐφ. τῆς Κολωνίας») συμπληροῦνται εἴκοσι καὶ τέσσαρα ἔτη, ἀφ' ἧς ἡμέρας ὁ τότε βασιλικὸς πρίγκηψ Φριδερῖκος συμμετέσχε τῆς ἁλώσεως τῶν ὀχυρωμάτων τοῦ Δύππελ, ἥτις θὰ μείνῃ γεγραμμένη ἀνεξιτήλοις γράμμασιν ἐν τῇ ἐνδόξῳ ἱστορίᾳ τοῦ πρωσσικοῦ στρατοῦ. Οἱ πολέμιοι ἦσαν ἄξιοι ἀλλήλων. Ἑκατέρωθεν ἡ μάχη διεξήχθη μετ' ἀπεριγράπτου ἀνδρίας καὶ ὁ Δανὸς στρατηγὸς Δυπλὰτ εὗρε τὸν θάνατον τοῦ πολεμιστοῦ· ἀλλ' οἱ Πρῶσσοι ἐν τῇ ὁρμῇ τῆς ἐφόδου κατίσχυσαν τῶν ἡρωϊκῶν Δανῶν. Ὁ νεαρὸς βασιλόπαις παρώρμα διὰ τοῦ παραδείγματός του τὰ στρατεύματα. Ὁ στρατηγὸς Ῥάδεν, θανασίμως βληθεὶς ἀνεφώνησεν· «Ἤτον καιρὸς νὰ φονευθῇ πάλιν εἷς Πρῶσσος στρατηγὸς ὑπὲρ τοῦ βασιλέως του!» τὸ δ' ἑσπέρας τῆς 18 Ἀπριλίου 1864 ὁ πρωσσικὸς ἀετὸς ἐκυμάτιζεν ἐπὶ τοῦ δανικοῦ προπυργίου, ἐφ' οὗ κυματίζει ἔτι καὶ νῦν. Ὁ τότε βασιλικὸς πρίγκηψ ἐδαψίλευσεν εἰς τὰ στρατεύματα ἐπαίνους καὶ εὐχαριστίας. Πρὸ τὸ τριακοστὸν πέμπτον σύνταγμα ἀνέκραξεν· «Εἶσθε ἀληθεῖς σιδηροφάγοι. Πόσον θὰ χαρῇ ὁ βασιλεύς, ὅταν τῷ διηγηθῶ τὰ ἀνδραγαθήματά σας!» Ἔκτοτε παρῆλθον εἴκοσι καὶ τέσσαρα ἔτη δεινῶν ἀγώνων, ὁποία δὲ σήμερον τροπὴ πραγμάτων! Ὁ ἀπαράμιλλος ἥρως κεῖται βαρέως ἀσθενὴς καὶ ἡ Γερμανία, ὁ κόσμος σύμπας περιμένει ἀγωνιωδῶς εἰδήσεις ἐκ τῶν ἀνακτόρων τοῦ Σαρλοτεμβούργ. Ἀλλὰ μέχρι τῆς ἐσχάτης πνοῆς ὁ αὐτοκράτωρ Φριδερῖκος μένει οἷος ἦτον ὡς βασιλικὸς πρίγκηψ. Ἀγνοεῖ τί ἐστι φόβος καὶ ἀντιμετωπίζει τὸν θάνατον μεθ' ὅσης πρὸ 24 ἐτῶν ἀταραξίας».

— Νίκο, κἄτι σὲ βλέπω πάλι 'στὸ γραφεῖό μου ἀναιδασμένον καὶ ψαλλιδίζεις τὰ χαρτιά μου.

— Ἔννοια σου, μπαμπᾶ, κόβω μόνον τὰ γραμμένα

— !!!

— Μαμᾶ, πῶς ἤθελα 'λίγαις σταφίδες!

— Ἀφοῦ εἶσαι καλὸ παιδὶ σήμερα, βάλε τὸ χέρι σου 'στὴ σακκούλα καὶ γέμισ' το.

— Μαμᾶ, βάλε καλλίτερα ἐσὺ τὸ χέρι σου.

— Γιατὶ ἐγώ;

— Γιατὶ ἐσὺ ἔχεις πλειὸ μεγάλο χέρι.

Ἐν Ἀθήναις ἐκ τοῦ τυπογραφείου τῶν Καταστημάτων ΑΝΕΣΤΗ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔΟΥ. 1888 —1324